

SONIA RĂDUC OPAÎȚ

CAIETUL ÎNVĂȚĂTORULUI

CULEGERE DE EXERCII
SI JOCURI DIDACTICE PENTRU

LIMBA ROMÂNĂ

(clasele I-IV)

CUVÎNT ÎNAINTE

Se conturează, în sfârșit și la noi, o „politică” realistă în domeniul învățămîntului. Există semne tot mai evidente ale unor operații profunde prin care școala tinde să devină ceea ce trebuie să fie într-o societate modernă, a exista înseamnă a învăța. Cît de complexă, ce eforturi și ce costuri implică o asemenea transformare, este destul de lesne de înțeles. Dar, a opera numai de la nivelul factorilor de putere (Parlament-Guvern-Ministerul Învățămîntului și Științei) prin elaborarea unui cadru legislativ adecvat, prin alocarea mijloacelor materiale și financiare, prin restructurarea sistemului de învățămînt, a planurilor și programelor școlare, etc., este necesar, dar nu și suficient. Credem că elementul esențial al schimbării este omul de la catedră. În intensitatea fiecărei clase, în conștiința fiecărui dascăl se realizează schimbările de atitudine și comportament în domeniul didactic.

Aceste eforturi ar fi însă insuficient valorificate dacă ne-am mărgini doar la asimilarea și aplicarea unor experiențe exterioare și nu ne-am angaja noi înșine în descifrarea unor modalități de lucru mai productive, în elaborarea unor instrumente de lucru folositoare în activitatea cu elevii.

Avem, în această privință, suficiente motive de încredere în învățătorii și profesorii din județul Vrancea.

Un argument convingător îl oferă și doamna învățătoare Sonia Opaț din Focșani, care în lucrarea de față, valorifică pentru sine, dar și pentru colegi, o bună experiență în predarea limbii române la ciclul primar.

Depășind cu inteligență obișnuită unor teoretizări despre învățare, oferă instrumente practice pentru realizarea lecțiilor de limba română. Lucrarea nu se alătură altora de acest fel, ci este inedită, care acoperă o necesitate pentru învățători, cărora le-o recomand cu toată convingerea.

Inspector General
prof. Simion ENE

CUPRINS

Cuvînt înainte pag. 3

LIMBA ROMÂNEASCĂ pag. 8

PERIOADA PREABECEDARĂ

Exerciții și jocuri pentru depistarea tulburărilor de limbaj pag. 9

Exerciții și jocuri pentru depistarea tulburărilor de auz pag. 17

Exerciții și jocuri pentru dezvoltarea vocabularului pag. 18

PERIOADA ABECEDARĂ

Exerciții pentru fixarea legăturii dintre sunet și literă
a legăturilor dintre sunet, silabă, cuvînt. Scrierea și
citirea propoziției pag. 25

Citirea și scrierea coloanelor de cuvinte pag. 29

Exerciții pentru citirea și scrierea propozițiilor pag. 30

PERIOADA POSTABECEDARĂ

Exerciții pentru consolidarea și verificarea citirii
și scrierii corecte pag. 34

EXERCIIILE PENTRU CLASELE II-IV

Exerciții pentru dezvoltarea exprimării orale și scrise pag. 39

Propoziție. Semnele de punctuație pag. 41

Cuvînt-sunet-silabă pag. 46

Grupurile de litere pag. 50

Grupurile de sunete pag. 55

Ortoepia și ortografia cuvintelor
care cuprind vocale duble sau consoane duble pag. 58

Scrierea cu „m” înainte de „b” și „p” pag. 59

GRAMATICA

Exerciții suplimentare pentru însușirea părților de vorbire	pag. 60
Substantivul	pag. 61
Adjectivul	pag. 69
Numeralul	pag. 72
Pronumele	pag. 73
Verbul	pag. 74
Propoziția.	
Părțile de propoziție (exerciții suplimentare)	pag. 82
Subiectul și predicatul	pag. 83
Atributul	pag. 86
Complementul	pag. 89
Exerciții recapitulative	pag. 92

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Asociația Oamenilor de Știință, Artă și Cultură din România „ATHENEUM”, ABECEDARUL Învățătorului ION CREANGĂ. 22 mai 1990
2. Academia R.P.R. „gramatica limbii române”, I, II, Ed. Academiei R.P.R., Ediția a II-a, 1963.
3. Societatea de Științe Istorice și Filologice din R.S.R., „Probleme de gramatică și stilistică în școala generală și liceu”, Editura didactică și pedagogică, 1967.
4. Alexandru Graur, „Capcanele limbii române”, Editura științifică și enciclopedică București, 1976.
5. Academia R.S.R., „Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație”, Ediția a IV-a, 1983.
6. Academia R.S.R., Institutul de Lingvistică al Universității din București, „Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române”, Editura Academiei R.S.R., 1982.
7. Vasile Breban, „Dicționar al limbii române contemporane”, Editura științifică și enciclopedică București, 1980.
8. Ministerul Educației și Învățământului, „PROGRAMELE pentru clasele I-IV”, Aprobate cu nr.41499/1980. E.D.P. București 1980.
9. Vasile Breban, „Limba română corectă”, Editura Științifică București, 1973.
10. Alexandru Bojin, „Studii de metodică a limbii și literaturii române”, E.D.P. București, 1974.
11. Ion Berca, „Metodica predării limbii române”, E.D.P. București, 1974
12. Vasile Molan, Marcela Peneș, „Metodica desfășurării orelor de compunere-expunere la ciclul primar”, E.D.P. București, 1983
13. Maria Ioana Georgescu-Boștină, „Îndrumar pentru folosirea ABECEDARULUI”, E.D.P. București, 1976.
14. Ștefania Popescu, „Limba română în școala generală”, E.D.P. București, 1978

15. George Beldescu, Ion Popescu, „Gramatica limbii române“, E.D.P. București, 1971.
16. Constantin Popovici „Culegere de jocuri didactice pentru clasele I-IV, E.D.P. București, 1971.
17. Ion Berca, „Metodica predării limbii române“, Manual pentru liceele pedagogice, E.D.P. București, 1974.
18. Constantin Păunescu, „Metodologia învățării limbii române în școala ajutătoare“, E.D.P. București, 1982.
19. Ministerul Educației și Învățământului, „Metodica predării limbii române la clasele I-IV.“ E.D.P. București, 1988.
20. Ministerul Educației și Învățământului, „Limba română“, manual pentru clasa a II-a, E.D.P. București, 1989
21. M.E.I., „Citire“, manual pentru clasa a III-a, E.D.p. București, 1988.
22. M.E.I., „Citire“, manual pentru clasa a IV-a, E.D.P. București, 1989.
23. M.E.I., „Gramatică și compunere“, manual pentru clasa a III_a, E.D.P. București, 1987.
24. M.E.I., „Gramatică și compunere“, manual pentru clasa a IV-a, E.D.P. București, 1988.

LIMBA ROMÂNEASCĂ

Mult e dulce și frumoasă
 Limba ce vorbim,
Altă limbă armonioasă
 Ca ea nu găsim.
Saltă inima-n plăcere,
 Cînd o ascultăm,
Și pe buze-aduce miere
 Cînd o cuvîntăm.
Românașul o iubește,
 Ca sufletul său.
O! vorbiți, scrieți românește,
 Pentru Dumnezeu!

Frați ce-n dulcea Românie
 Nașteți și muriți,
Și-n lumina ei cea vie
 Dulce viețuiți!
Voi pe cîți patria cheamă
 Dragi copii ai săi,
Arătați cum că trăiește
 Elementul său;
Și vorbiți, scrieți românește
 Pentru Dumnezeu!

De ce limba strămoșească,
 Să n-o cultivăm?
Ori voim ca să roșească,
 Țărîna ce calcă?
Limbă, țară, vorbe-afinte
 La strămoși erau;
Ei ar plînge în morminte,
 Cînd ne-ar asculta.
Al lor geniu ne șoptește
 Din mormînt mereu:
Vorbiți și scrieți românește
 Pentru Dumnezeu!

(după „Limba Românească“ din ABECEDARUL lui Ion Creangă,
 ed. bibliofilă, 1990)

I. EXERCITII PENTRU DEPISTAREA TULBURĂRILOR DE LIMBAJ

1. Repetă ce auzi!

Copilul, stînd cu spatele la învățător, trebuie să repete silabe, cuvinte pronunțate în ritm lent, cu voce monotonă și fără accent.

pa-ba ta-da ac-trag ias-gaz șar-jar

s-ș z-j ț-ce-ci r-i f-v p-t v-z v-j f-z

Se vor căuta cuvinte care vor solicita copiilor rostirea fără confuzie a perechilor de sunete enunțate.

2. Cum e corect?

Se cere copiilor să pronunțe corect cuvintele:

- mare sau male?	- coș sau cos?
- malinar sau marinar?	- jucărie sau șucărie?
- camera sau camela?	- circ sau țirc?
- etc.	- etc.

3. Cine știe mai multe cuvinte?

Se vor spune șiruri de cuvinte pe care copiii vor trebui să le redea sonor cît mai exact. Cîștigă cel care spune cel mai corect, fără omisiuni un șir de cuvinte.

- a, ac, an, am, ah
- b, bag, ban, bot, băț, bat, box
- c, cal, car, cot, cos, cub, cum
-
- z, zup, zac, zis, zil, zar

VARIANTA a II-a

Se spune un sunet și copiii vor spune cît mai multe cuvinte care încep sau conțin acel sunet:

- a: acar, animale, acasă etc.
- t: tap, tăran, țigla etc.

VARIANTA a III-a

Se spune un cuvânt: nume de floare, nume de animal, nume de meserie etc. Copiii trebuie să spună cît mai multe cuvinte din categoria respectivă, fiecare copil primind pentru fiecare cuvînt rostit corect cîte un beţişor. Cîştigă cel care primeşte cele mai multe beţişoare.

4. Ghicîl...Ghicîl!

Copiii vor fi antrenaţi, la început, să răspundă la întrebări ghicitoare, apoi ei înşişi vor formula seriile de întrebări.

Exemple: Care animal fură găini şi are blăniţa roşcată?

Care floare este parfumată şi are spini?

Care fruct e ca o bobită roşie şi-l pun copiii la urechi drept cercei? etc.

VARIANTA a II-a

5. Cine este?

Stă în pom gălăgioasă, ciripeşte la fereastră?

Toată ziua ciocăneşte, nimeni însă n-o primeşte?

Cine îşi strigă toată ziua numele?

E mîndru, pintenat şi ne tfezeşte dimineaţa?

Care este Ceasornicul care scoală pe Nică al lui Ştefan a Petrii?

După ce se răspunde la astfel de întrebări, copiii trebuie să imite sunetele acestor animale sau păsări şi apoi vor cînta sau vor recita texte adecvate.

6. Ce fac şi cum fac?

Se spune numele unei păsări sau al unui animal şi copiii spun ce face şi cum face.

Ciinele (latră: ham! ham!)

Pisica (toarce: sffrrr! sffrrr!)

Albina (zumzăie: zum! zum!)

Musca (bîzlie: bîzzz! bîzzz!)

Se poate porni şi de la o ilustraţie sau de la ghicitori

GHICITORI DESPRE ANIMALE

a) Lenevos cum e, nu șagă

Doarme, doarme iarna-ntreagă

Și visează el, vezi bine,

Numai miere de albine.

(Ursul)

b) Roșioară și codată

Umblă noaptea prin poiată

Și la noi și la vecini

Ca să cumpere găini.

De plătit nu le plătește

Dar pe loc le jumulește...

Cum o cheamă?

(Vulpea)

c) Așezată pe cuptor

Toarce-ntr-una fără spor,

Căci nu dă-ntr-o săptămână

Nici măcar un ghem de lână.

(Pisica)

d) Fie cât o fi de cald,

Am eu unde să mă scald.

Sar îndată: țup, în lac

Și încep să cînt: oac! oac!

(Broasca)

e) Din flori picuri de dulceață

Strînge dis-de-dimineață.

(Albina)

f) Ia găini mereu, roșcate

Și le tot amîină plata.

(Vulpea)

7. Recunoaște meseria!

Cine coase hainele?

Croitorul.

Cine conduce tractorul?

Tractoristul.

Cine țese?

Țesătorul-țesătoarea.

Cine conduce avionul?

Pilotul (aviatorul).

Cine conduce locomotiva?

Mecanicul

8. Aceste întrebări pot fi înlocuite cu ghicitori:

Beton și metale.

Urcă-sus pe schele.

Blocuri și furnale

Construiește cu ele.

(Constructorul)

Cine își câștigă banul

Mînuind atent volanul?

(Șoferul)

De n-ar fi el să umble la motor,

N-ai sui în ascensor.

(Mecanicul,

Nu știu cum de reușește

Cum e vremea de-ți vestește.

(Meteorologul)

Poartă haine din inelē

Și se-avîntă sus spre stele.

(Cosmonautul)

În clasă pe orișicine

Îl învață ce e bine.

(Învățătorul)

Toată ziua, el tot sapă

Din adîncuri, ca să scoată

Pentru țară mult cărbune.

Cine știe cum îi spune?

(Minerul)

Cu ciocan, elei și rîdea

Face mobila așa,

Ca să-ți placă mie, ție

Să ghicească cine știe.

(Timplarul)

Toată ziua el vopsește
Pereții și împodobește.

(Zugravul)

Cum îi spune celui care
(Pune trenul în mișcare?

(Mecanicul de locomotivă)

Cine-i oare, ați ghicit?
Zmeul care-a reușit
Din bob mic de grâu să iasă
Mare galbenă, uriașă
Și apoi dintr-o suflare
Să o poarte în hambare,
Ca să fie-n orice casă
Plină rumenă, gustoasă.

(Agricultorul)

Cine vrea o haină bună
E destul numai să spună
Iară tata de îndată
Iscușința îi-o arată.

(Croitorul)

Alb halat îmbracă tata
La spital când vine,
Spune-i numai ce te doare,
El te face bine.

(Medicul)

VARIANTA a II-a

9. Unde lucrează?

- croitorul
- bucătarul
- cofetarul
- călătorul
- agricultorul
- etc.

10. Ghicește cine face așa?

Copiii încearcă să imite diverse sunete emise de animale, păsări, mașini etc., pe care colegii lor trebuie să le recunoască. Pentru a relua onomatopeea de către toată clasa, răspunsul va fi formulat în felul următor:
Gînsacul face sss... — Ursul face morrri morrri

11. Păstrați liniștea!

Învățătorul așază mai multe jucării pe catedră. Fiecare copil este liber să ceară o jucărie. Se vorbește numai în șoaptă, copiii străduindu-se să se facă înțeleși de conducătorul jocului, pentru a obține jucăria dorită. Cu cât copiii au căpătat antrenamentul necesar pentru vorbirea în șoaptă, distanța de la care cer jucăria se va mări.

12. "Pe apă și pe uscat."

Copiii primesc jetoane ilustrând obiecte familiare. În cazul cînd vrem să exersăm, de exemplu, sunetele „o” și „a”, numele obiectelor ilustrate trebuie să conțină cîte unul din cele două sunete, jocul fiind reluat cu alte perechi de sunete. În mijlocul clasei fiind trasat un cerc mare, reprezentînd apa, restul clasei reprezentînd uscatul. Se cade de acord ca toate obiectele al căror nume include sunetul „o” să fie duse în apă, iar cele ce conțin sunetul „a” să rămînă pe uscat.

Elevii observă obiectele, le denumesc și-și duc obiectul în locul corespunzător.

Jocul se poate relua și oral, fiecare elev însușindu-și cîte un nume de obiect sau folosindu-se propriile lor nume.

13. ATENȚIE! (joc pentru coordonare audio-motorică)

Conducătorul jocului stă cu spatele la clasă; el are la încheimna un clopoțel și un fluier. Pe baza unei convenții stabilite, la sunetul fluierului elevii bat o dată din palme și la sunetul clopoțelului de două ori. Exercițiul se poate relua în diverse variante: bătăi din picioare, lovirea băncii cu un deget etc.

Complexitatea jocului poate fi sporită prin introducerea cuvintelor, elevii avînd sarcina de a lovi banca cu degetul sau un creion la auzul unui anumit sunet.

14. Jocul: „Trenul” (pentru pronunțarea sunetelor ș, s).

Copiii se vor așeza în șir, prinzîndu-se unul de celălalt imitînd mersul trenului. În joc vor fi antrenați mai ales copiii cu deficiențe în pronunțarea sunetelor.

„Locomotiva” pornește încet și spune:
— În sfîrșit am pornit! În sfîrșit am pornit!
Vagoanele: — Și noii! Și noii!
Vagonul din urmă: — Și eul! Și eul!
Trenul urcă...

Locomotiva: — Uf, mi-e greu! Uf, mi-e greu!

Vagoanele, mișcându-se după ea:

— Ei și ce! Ei și ce!

Ultimul vagon: — Hop, și eu! Hop, și eu!

Sporindu-și mersul, locomotiva zice:

— UF, mi-e cald! Uf mi-e cald!...

Vagoanele aleargă și se ciocnesc între ele:

— Și nouă ce ne pasă! Și nouă ce ne pasă!...

Locomotiva coboară:

— Vai de mine, ce mă fac! Vai de mine, ce mă fac!...

Vagoanele accelerând mersul:

— Și noi! Și noi!...

Ajunsa pe loc drept, „Locomotiva“ spune:

— Hai, acum am să opresc! Și acum am să opresc!...

Vagoanele: — Și noi! Și noi!...

Ultimul vagon încetinind:

— Și eu! Și eu!

Ajunșind în gară, „Locomotiva“ respiră ușurată:

— În sfârșit, am ajuns! În sfârșit, am ajuns!

Vagoanele: — Și noi! Și noi!...

Ultimul vagon: — Și eu! Și eu!...

15. Jocul „Trenul“. (Varianta a II-a)

Se poate desfășura static sau în mișcare, folosindu-se textul:

Trenu-i gata de plecare

Luați-vă locul fiecare!

Trenu-i pregătit în gară

Ca să plece azi în țară.

Se dă semnul de plecare,

Fluieră acum mai tare!

U, u, u, u, u...!

Peste trei, patru minute,

Trenul merge, iute, iute...

U, u, u, u, u...!

Cînd în gară a sosit

Roțile și le-a oprit.

U, u, u, u, u...!

Jocul nostru s-a sfîrșit,

Fiecare-i mulțumit.

16. Joc de cuvinte: copiii sînt invitați să memoreze, înțelegînd sensul, propoziții, versuri de genul:

a) Stanca stă-n castan ca Stan.

b) Eu știu că ști că știuca-i știucă,
Dar mai știu că ști că știuca-i pește.

17. Test pentru determinarea stadiului de dezvoltare al limbajului copilului la intrarea în clasa I.

1. Execută la ordine verbale diferite mișcări.
2. Să vorbească utilizând timpul trecut al verbelor.
3. Să folosească singularul și pluralul corect.
4. Să creeze propoziții cu două trei cuvinte.
5. Nu face greșeli de acord între subiect și predicat.
6. Poate alătura un adjectiv de numele unui obiect cunoscut.
7. Poate enumera cinci obiecte în prezența lor.
8. Poate enumera cinci obiecte în absența lor.
9. Să spună corect vocalele și consoanele în vorbirea curentă.
10. Să pronunțe corect vocalele și consoanele la cererea învățătorului.

NOTA:

Se va acorda câte un punct pentru fiecare probă.

Stadiul de dezvoltare al limbajului poate fi considerat: - foarte bun, dacă se obțin notele 9, 10.

- bun, dacă se obțin notele 7, 8

- slab, dacă se obțin notele 5, 6

- insuficient pentru școlarizare, dacă se obțin note sub 4.

Se vor formula cerințele rar, cu cuvinte accesibile copiilor, folosindu-se și ilustrații care să sprijine dialogul.

II. EXERCITII PENTRU DEPISTAREA TULBURĂRILOR DE AUZ

18. Baba-oarba

Un copil, cu ochii acoperiți se află în mijlocul grupului de copii. Ceilalți copii se mișcă în jurul lui și-l strigă sau cîntă. El trebuie să prindă un copil orientîndu-se după direcția din care a fost strigat și după zgomotul pașilor.

19. Cloșca pe ouă

Un copil, cu ochii legați se află în mijlocul grupului de copii. Pe rînd, cite un copil încearcă să se apropie pentru a fura un ou de la cloșcă. Cel care se află în mijloc trebuie să identifice direcția din care vine hoțul, în cazul în care îl aude. Copilul care reușește să se apropie de cloșcă, fără să fie auzit, devine cloșcă.

20. Cine zboară?

Învățătorul improvizează propoziții sau o povestire, copii urmînd să imite zborul atunci cînd afirmațiile făcute sînt reale și să-și lipească brațele de corp atunci cînd se strecoară un neadevăr.

Exemplu: Avionul zboară. Păsările zboară. Vizul zboară. Elefantul zboară. Zmeul zboară etc.

21. Ghici ce e?

Copiii trebuie să recunoască după sunete obiecte familiare, în cădere sau la lovirea acestora.

22. Unde se gsește?

Copiii trebuie să identifice locul unde se află un obiect după direcția zgomotului produs la lovirea acestuia.

23. Duelul.

Clasa este împărțită în două echipe. Cele două echipe stau cu spatele una la cealaltă. Un copil vorbește șoptit. Un alt copil, din echipa adversă, îl numește pe cel care a vorbit. În final cîștigă echipa care a identificat cele mai multe voci.

24. Deschide urechea bine!

Un copil se află la tablă cu ochii acoperiți. Copiii, aflați în bănci întonează versurile:

**Deschide urechea bine
Să vedem ghicești ori ba,
Cine te-a strigat pe nume?
Hai, ghicește, nu mai sta!**

În acest moment, un elev din clasă îl strigă pe cel de la tablă. În cazul în care este ghicit numele copilului care a strigat, clasa spune:

**Ai ghicit, ai ghicit,
Treci la loc, ești mulțumit!**

Dacă numele copilului nu a fost ghicit de cel cu ochii legați, clasa spune:

**N-ai ghicit, n-ai ghicit,
Glasul nu l-ai numerit!**

25. Ceasul buclucaș.

În timp ce copiii desenează un ceas, sînt chemați pe rînd și așezați pe un scaun unde sînt legați cu o eșarfă la ochi. Învățătorul se apropie din stînga sau din dreapta, pas cu pas, cu un ceas deșteptător în mînă, copilul avînd sarcina să ridice brațul drept sau stîng, în funcție de direcția din care a auzit tic-tacul ceasului, în momentul în care l-a auzit.

În afara momentului de joc, ceasul se va ține înfășurat într-un prosop gros. Pentru verificarea sincerității se vor intercala 1-2 probe fără ceas.

Rezultatele individuale se vor raporta la o medie stabilită pe clasă în funcție de distanța la care majoritatea copiilor au auzit ceasul.

EXERCIIȚII PENTRU ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI

26. Eu zic una, tu zici multe!

Ca material de lucru se poate folosi cuvîntul sau ilustrația. Învățătorul spune numele unui singur obiect sau arată ilustrația unui singur obiect, elevii avînd sarcina de a denumi mai multe obiecte de același fel.

Exemplu: Casă-case

copil-copii

VARIANTA a II-a

27. Eu zic multe, tu zici una!

VARIANTA a III-a

28. Eu greșesc, tu nu greșești!

Înv. spune:	Elevul raspunde.
Am cinci deget	Am cinci degete
Am ase albină	Am șase albine.
Am două mână	Am două mâini
etc.	etc.

29. Cuvintele micșorate!

Eu zic:	Tu cum zici?
fată	- fetiță
izvor	- izvorăș
soră	- surioară
vară	- verișoară
văr	- verișor
floare	- florică
mamă	- mămică
scaun	- scăunel
clopot	- clopoțel
garoafă	- garofiță
etc.	etc.

30. "Dacă nu-i așa, cum e?"

mare		silitor	
înalt		rece	
tinăr		crud	
sănătos		murdar	
dulce		fricos	
bun		înghețat	

34. "Completează propoziția!"

Se spun rar propoziții de genul celor exemplificate mai jos, elevii avînd sarcina de a le completa cu cuvintele potrivite:

Creionul este față de penar ceea ce caietul este față de .

(ghiozdan)

Fluturile este față de insecte ceea ce ursul este față de

(animale)

Haina este față de corp ceea ce pantoful este față de

(picior)

Uniforma este față de școlar ceea ce coperta este față de ...

(caiet)

32. "Și alte cuvinte denumesc același lucru..."

Se dau cuvinte pentru care elevii trebuie să găsească sinonimele. Jocul se poate desfășura folosindu-se atît cuvîntul spus, cît și cel ilustrat.

artist

adăpost (coteț, poiată, grajd, sălaș etc.)

bani (parale, gologani, monede, bănuți etc.)

bijuterie (podoabă, giuvaer, mărgel etc.)

ceartă (gîlceavă, sfadă, ciondăneală, discordie etc.)

cinste (onoare, corectitudine, omenie, sinceritate etc.)

dar (cadou, plocon, donație etc.)

denumire (nume, titlu, poreclă)

elev (școlar, licean, cursant etc.)

fericire (bucurie, entuziasm, încîntare etc.)

glumă (poantă, snoavă, ghidușie, șagă etc.)

groapă (adîncitură, rîpă, surpătură, vizuină etc.)

harnic (silitor, vrednic, zelos, perseverent etc.)

imaginație (închipuire, ficțiune, născocire etc.)

indisciplină (dezordine, debandadă, neascultare, obraznicie etc.)

încăpere (odaie, sală, cameră, birou etc.)

leneș (trîntor, trîndav, puturos etc.)

medicament (doctorie, leac, tabletă, pilulă etc.)

neatent (zăpăcit, năuc, gură-cască, indiferent etc.)

obicei (obișnuință, deprindere, nărav, datină, tradiție etc.)

oboseală (osteneală, istovire, epuizare etc.)

pace (înțelegere, armonie, liniște, tihnă etc.)

pictură (artă plastică, desen, zugrăveală, grafică etc.)

regret (părere de rău, întristare, amărăciune, mîhnire, obidă etc.)

sărăcie (mizerie, calicie, goliciune, viață de cîine etc.)

seară (amurg, sfîrșitul zilei, crepuscul, apusul soarelui, asfințit etc.)

sfat (povață, părere, îndemn etc.)
 școală (instituție de învățămînt, institut)
 tăcere (liniște, muțenie, amuțire etc.)
 timp (vreme, durată, epocă, perioadă etc.)
 țaran (sătean, agricultor, plugar, fermier etc.)
 urît (slut, pocit, deformat, hidos, monstruos, schimonosit etc.)
 util (folositor, practic, uzual, necesar, trebuincios, important etc.)
 viclean (șiret, șerpesc, vulpesc, rafinat, prefăcut, fățarnic, fals etc.)
 victorie (reușită, învingere, izbîndă, triumf, biruință, glorie etc.)
 zăpadă (nea, omăt, ninsoare, fulguială, avalanșă etc.)
 zgîrcenie (avarie, lăcomie, calicie etc.)
 zgomot (gălăgie, larmă, hărmălaie, vuiet, tîmbălău, bufnitură etc.)

33. "Cum e corect?"

Învățătorul va spune o propoziție și elevii o vor corecta. Jocul se va desfășura sub formă de ștafetă, după cum urmează:

Elevii vor fi organizați în 2-4 grupe. În fața fiecărei grupe se va rosti cîte o propoziție, înmînîndu-se cîte un steguleț. Dacă elevul formulează corect propoziția, înmînează stegulețul coechipierului care îl urmează, iar dacă nu, păstrează stegulețul. Cîștigă echipa care termină prima. Echipele vor fi organizate cît mai apropiate din punct de vedere valoric.

Exemple de propoziții:

Cocoșul zboară în țările calde
 Vulpea nechează în grajd.
 Elevii prind șoareci.
 Păsările sună de recreație.
 Porcul zboară pe acoperiș.

34. "Mai spune ceva!"

Jocul se va desfășura tot sub formă de ștafetă, stegulețul predîndu-se mai departe numai în cazul în care elevul formulează o propoziție dezvoltată și corectă din punct de vedere gramatical.

Învățătorul spune un cuvînt, elevii vor completa propoziția

Exemplu:

Strada mare
 Floarea minunătoare

35. "Basmaua înnodată"

NUMĂRĂTORI

Băiețelul bucălat
Se căznește supărat
Socotind pe dește Luna
Și o numără: e UNA.

Lucica de ziua ei
A primit cadou cercei
Aurii, frumoși și noi.
Știe numără: sînt DOI.

Rîndunica are pui,
Unul negru, doi gălbui.
Îa priviți puțin la ei
Și răspundeți nu sînt TREI?

Virgilică și-a făcut
Un căruț namaivăzui
Și-acum șade și socoate.
...Păi da, are PATRU roate.

Uite palma asta, vezi?
Nici nu-ți vine să mă crezi:
Are-n dînsa CINCI frați;
Nu mă credeți, numărați!

Pe un scăunel de tei
Am nuci bune: trei și trei.
Laolaltă de le-aduci,
Spune, nu sînt ȘASE nuci?

Am cîinci nasturi și-ncă doi.
Nu i-a rupt, li am ca noi;
Albi, frumoși, parcă-s de lapte;
Cum i-adun îmi ies tot ȘAPTE.

Zilnic dau cite-un vîrtej
Printre pepenii din vrej;
Șapte cruzi, unul e copt,
Va să zică toți sînt OPT!

Veverița, uite-o, cară
Alune bune-n cămară.
Avea șapte și cu două
Adunate-s tocmai NOUĂ.

Pe un lac sînt șapte rațe.
Încă trei vin să se-agate
Lîngă cîrd. Apa e rece.
Nu se tem fiindcă sînt ZECEI

(GEORGE FILIP,
"Matematica pe degete.")

43. Numărătoare pe degete

(din Îndrumătorul pentru dezvoltarea vorbirii, Ed. P.B. 1976)

Un deget mare am,
Cu arătătorul două,
Cu mijlociul trei,
Cu inelarul patru,
Și cu cel mic am cinci
Și iată că pe toate le-am adunat.

Acum sînt cinci frați, strîns legați,
Unu-i mare, altu-i mic,
Iar al treilea e voinic.
Al patrulea poartă o podoabă,
Al doilea, tu ști? (te-ntrecabă)
Cine-s?

PERIOADA ABECEDARĂ

Exerciții pentru fixarea legăturilor dintre sunet și literă.

Silaba, cuvîntul.

44. Citiți literele, cuvintele, propozițiile:

a, m, n, i, r, e	mama, Ana, Ina, nani	Mama are mere.
A, M, N, I, R, E	Mara, Nana, Nina, in	Irina e mare.
	maram, arama, Riri	Ea are in.
	Amara	Ana are.

45. Transcrieți propozițiile:

Nina are mere. Mere are Nina

Mara e mare. Mare e Riri.

Ina are rame. Rame are Ana.

46. Subliniați în propozițiile scrise anterior literele care corespund sunetelor ce se rostesc fără ajutor și le scrieți pe un singur rînd.

47. Încercuiți în propozițiile date la ex.45 cuvântul „mare”. Cu ce fel de literă începe? De ce este scris o dată cu literă mică și o dată cu literă mare?

48. Completați cu silabele potrivite:

re

na

ne

49 Citește, corectează, apoi transcrie pe caiet:

Ana are mere. ina e mare. Mare e mara.

Nina e mare. mama are mere. Mere Are ana.

50. Scrie cuvinte formate dintr-o singură silabă, din două silabe și din trei silabe.

Silaba închisă

51. Completați cuvintele cu silabele care lipsesc:

co _____

o _____

a _____

co _____

o _____

ă _____

mă _____

52. Citiți apoi transcrieți unul din șirurile de cuvinte de mai jos:

- nuc, cuc, nun, cum, muc

- lan, lin, lac, loc, cal

- car, rar, rac, roc, cor, măr

- mic, mac, cam, ram, măr

53. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: lan și mic, lac și lin, nuc și mic.

Exemplu: măr și rar

Am un măr rar.

sau

Un măr e rar.

54. Jocuri cu tăblițe și jetoane.

Se vor folosi tăblițe confecționate din carton (25/15 cm), pe care se află o rețea de pătrățele (5/5 cm). Jetoanele, confecționate de învățător cu ajutorul părinților, vor avea dimensiunea de 5/5 cm și vor reprezenta litere (a,m,i,A,M,I,n,r,N,R,e,E), cuvinte scrise cu litere de tipar și cu litere de mână; imagini familiare, realizate cu ajutorul tampilelor.

a) Învățătorul rpstește un cuvînt, copiii acoperă pătrățelele cu cuvintele corespunzătoare. Se vor evita folosirea simultană a celor două rînduri de jetoane (scrise cu litere de tipar, ori cu litere de mână). Va rezulta în final un tabel cu trei șiruri de cîte cinci cuvinte.

b) Copiii vor așeza, în ordinea cerută de învățător, jetoanele reprezentînd obiecte. Ei vor avea ca sarcină de muncă independentă, acoperirea lor cu jetoanele cu cuvintele corespunzătoare. Suplimentar, vor trece cuvintele în caiere.

Exemplu:

rac măr cal mac nuc

c) Folosind tăblițele pe verticală, copiii vor așeza fie trei figuri, fie trei cuvinte, primind ca sarcină crearea a trei propoziții și transcrierea lor pe caiete.

d) Ca probă de verificare a cunoștințelor de citire și scriere se vor alinia pe tăblițe, la cererea învățătorului, șiruri de cîte cinci jetoane reprezentînd obiecte sau cu cuvinte scrise cu litere de tipar și cuvinte scrise cu litere de mână.

Cerințele se vor formula în diverse combinații, în funcție de obiectivele urmărite.

Exemplu:

- să scrie pe primul rînd al caietului prima literă a cuvintelor ilustrate de jetoane;
- să transcrie pe al doilea rînd al caietului cuvintele înscrise pe tăbliță la rîndul corespunzător;
- să formuleze și să scrie pe caiet propoziții cu cuvintele aliniate pe ultimul rînd al tăbliței.

De notat că se va lucra pe grupe de elevi, astfel încît fiecare elev să fie obligat să lucreze singur, în ritmul său propriu, căutîndu-se îmbunătățirea performanțelor individuale.

55. Transformați cuvintele următoare astfel încât să fie alcătuite din două silabe:

ram, rac, cal, car, loc, lac, cuc, mac.

56. Completați cuvintele cu silabele lipsă și formulați propoziții. Treceți rei propoziții în caietele voastre.

la _____ rul
 lo _____ cul
 ca _____ rul
 ma _____ lul

57. Schimbați un sunet al cuvintelor următoare, astfel încât să obțineți alte cuvinte:

loc, cal, rac, cer, lan etc.

Ex. cal-car-mal

sau, dacă exercițiul se desfășoară oral:

cal-mal-val-pal-bal

cal-car-cat-cad-caz

58. Alcătuiți propoziții cu sensuri diferite ale cuvintelor:

vin, toc, cor, Explicați înțelesul fiecărui cuvânt.

59. Dați cât mai multe exemple de silabe compuse din consoană + vocală + consoană. Subliniați silabele care pot forma singure cuvinte (monosilabice).

60. Construiți propoziții numai cu cuvinte monosilabice.

Exemple:

Am un nuc mic

Duc un ac.

Văd un cuc în dud.

Din pat nu pic.

CITIREA ȘI SCRIEREA COLOANELOR DE CUVINTE

61. Să citească din coloană cuvintele cu o singură silabă, cu două silabe, cu trei sau mai multe silabe

62. Să citească acele cuvinte care se scriu cu două, cu trei, cu mai multe litere.

63. Să citească din coloană cuvintele care arată ființe, nume de plante, însușiri, acțiuni.

64. Să citească din coloană cuvinte care conțin un anumit sunet.

65. Să transcrie o coloană de cuvinte și să construiască propoziții cu acele cuvinte.

66. Citește și arată obiectele scrise pe tablă în coloană:

carte, creion, caiet, radieră.

(Se pot folosi și ilustrații)

67. Citește și explică!

Elevul, după citirea coloanei de cuvinte va trebui să răspundă la întrebări de genul: Ce este? Unde trăiește? La ce folosește?

68. Citește și corectează!

Se prezintă elevilor coloane de cuvinte scrise greșit, ei având sarcina să transcrie corect cuvintele în caiete.

69. Transcrie cuvintele din coloană începând cu ultimul.

70. Scrieți în coloane câte patru cuvinte care să fie formate din:

a) o singură silabă;

b) două silabe;

c) trei, patru silabe.

71. Scrieți în coloane câte patru cuvinte care să arate:

a) nume de oameni;

b) nume de plante;

c) nume de acțiuni.

72. Scrieți o coloană de cuvinte care încep cu litera (...) sau silaba (...).

73. Prin ce se deosebesc cuvintele din fiecare coloană de mai jos

<u>îndoi</u>	<u>tare</u>	<u>vale</u>	<u>cal</u>
întrec	zare	vase	cald
învăţ	dare	vama	caldă
întreb	mare	vapor	călduţ
încerc	care	vagon	călduţă

74. Transformă cuvintele din prima coloană în cuvinte cu două silabe şi scrie-le în coloana a doua:

loc	
toc	
tot	
lat	
mal	
tac	

EXERCITII PENTRU CITIREA ŞI SCRIEREA PROPOZIȚIILOR

75. Învăţătorul transcrie pe tablă cuvintele formate de elevi cu ajutorul alfabetarului: Ana, Nina are, mare, mere etc.

Copiii vor combina cuvintele formînd propoziţii. Ele vor fi scrise pe tablă de către învăţător după ce au fost scrise cu ajutorul alfabetarului de către elevi. Se vor transcrie pe caiete.

Ana
Nina > are mere

Ana
Nina > e mare

Ana are mare.
Nina are mere.

Ana e mare.
Nina e mare

76. Copieri, transcrieri, dictări:

a) Nana are nere.
Ene e mare.
Ea e mare.

b) Ina are mure.
Am un an.
Mara are un an.

c) Ea are mure.
Ea nu are mure.
Mimi are un an.
Eu am un an.

d) Nu am carie.
Care e Ana?
Ea are carie?

e) Ana are un ac.
Nu am un ac.
Eu am un mac.

f) Monica are o cană.
Lică are un mac.

g) E un om nou.
Eu am un ou.

h) Ene e cu Nicu.
Mica e mare.
Ea e cu mama.
Nicu e mic.
Cana e mare.

Citirea și scrierea coloanelor de propoziții

77. Citește și transcrie coloana de propoziții care urmează:

Eu cer.

El cere.

Ea cere.

Elevii vor trebui să observe și să răspundă la întrebările: Prin ce se deosebește această coloană de ceea ce cunoaștem? De ce spunem că avem propoziții?

78. Citește și transcrie propozițiile din coloane. Subliniază cuvintele care răspund la întrebările: Cine mănincă? Cine se înecă?

El mă-nîn-că.

Eu mă î-nec.

Noi mîn-căm.

El se î-neă-că.

79. Citește propozițiile din coloană și arată prin ce anume se deosebesc:

Să o mă-nînc.

Să o mă-nîn-ce.

Explicați înțelesul fiecărei propoziții.

80. Citiți următoarea coloană de propoziții. (Elevii trebuie să răspundă la întrebările scrise în paranteză).

Lică ară.

(Cine ară?)

Păsările zboară.

(Cine zboară?)

Școlarii primesc note bune. (Cine primesc note bune?)

81. Scrieți propozițiile de mai sus schimbând ordinea cuvintelor, dar fără să schimbați înțelesul propoziției.

82. Alegeți din prima coloană cuvintele care completează propozițiile din coloana a doua:

Calul la nevoie se cunoaște.

Țăpada aleargă pe câmpie.

Prietenul se așterne pe semănături.

83. Texte pentru copiere, transcriere dictare:

a) — Riri are mure?
— Nu! Ana are mure

c) — E un ou mare?
— Nu! E un ou mic.

b) — Nu e Ana?
— Nu! Ea e Anca

d) — Ai un ac?
— Nu! Onica are un ac.

84. Propoziții pentru consolidarea silabei închise:

E un nuc mic.
Am un nuc mic.
Mic e un lac.
Au un-cor mic.
Un rac la mal.
E un car mic.
Am un car cu mac.

85. Propoziții cu cuvinte diferite:

Aurel are un car.
Irina are un mac.
Marin e mic.
Locul e mic.
E un loc mic.

86. Scrierea unui text cu titlu:

Un nuc

Eu am un nuc.
E un nuc mic.
Voicu vine la noi. El cere o nucă.
— Ce nucă mare!

87. Texte pentru evaluarea deprinderilor de scriere:

Un avion

Paul vine la mine. El cere culorile.
Noi colorăm un avion. E un avion mare.
— Paul, tu ai uitat elicea!

Cartea

Alina e cu Marina. Ea cere o carte. E o carte cu multe animale.
— Uite un arici! Aici e un păun.
— Ce pene colorate are păunul!

Tatăl meu

Tatăl meu e miner. El a cumpărat un covor. Acum pune covorul
în cameră.
— Tată, ce covor mare!

Vărul meu

E iarnă. Voicu vine la mine. El e vărul meu. Ne urcăm pe sanie.
— U, u, sania mea!

Poveste

Alina spune o poveste. Este povestea cu iedul cel mic.
Lupul nu aluat iedul. Iedul era cuminte.

La munte

Ioana a plecat la munte. Acolo a întâlnit pe Dorina.
Au stat până seara. Au cules multe mure.

Să cântăm

Mioara e cu Ioana. Vine Toader. El aduce o vioară. Toader cântă
la vioară. Ei sînt veseli.

Jucăria

E joi. Mama a plecat să cumpere o jucărie. Ea a luat o jucărie
care vîjîia. Sorina e tare bucuroasă.

Pe stradă

E iarnă. Am luat cojocul cel nou. Plec la plimbare. Pe stradă e multă lume. O bătrână alunecă. O ajut să se ridice. Ea mă laudă.

România

România. Este o țară mândră și bogată. Oamenii ei sînt harnici. Românii își iubesc portul și graiul. Steagul românesc are trei culori: roșu, galben și albastru.

La serbare

La școală este serbare. Copiii au venit cu flori. Serbarea începe. Toți cîntă, dansează, spun versuri. Pe chipul lor se citește bucuria. Apare Roxana. Ea zice o glumă. Cei din sală rîd.

În vacanță

Elena este acasă. Ea citește o poveste.
Sună la ușă. E prietena ei, Gela.
— Mergi să ne jucăm?
— Da, să-i spun și mamei.

EXERCITII POST ABECEDARE

88. Ghicitoarea ilustrată.

Fiecare copil primește cîte o ilustrată și trebuie să scrie pe caiet un anumit număr de propoziții despre ceea ce vede în ilustrată. Unii copii pot scrie numai cuvinte, numele obiectelor ilustrate.

Cîștigă copilul cu cele mai frumoase propoziții, cu scrierea cea mai corectă, cu spiritul de atenție cel mai dezvoltat.

89. Ce poate fi mai...?

Se scrie pe tablă o propoziție interogativă de felul celor exemplificate mai jos, cerîndu-se nu numai răspunsul scris ci și justificarea sa.

Exemple:

Ce poate fi mai dulce ca mierea?
Ce poate fi mai tare ca oțelul?
Ce poate fi mai senin ca cerul?
Ce poate fi mai amar ca fierea?

90. Cine știe, răspunde!

Se împarte colectivul de elevi în trei echipe, fiecare primind câte un set de întrebări. Copiii vor da răspunsurile în scris.

Echipa nr.1

Cine a scris „Punga cu doi bani“?
Cum își cerea cocoșul punga?
Cum s-a sfârșit basmul?

Echipa nr.2

Cine a scris „Capra cu trei iezi“?
Ce a spus capra ieșilor când a plecat în pădure?
Cum a fost pedepsit lupul?

Echipa nr.3

Cine a scris „Povestea unui om leneș“?
De ce s-a numit povestea așa?
Cum a sfârșit povestea?

91. Jocul comenzilor scrise.

Se împart copiilor bilețele prin care li se cere să execute o anumită mișcare sau să arate un anumit obiect.

92. Citiți și executați!

Învățătorul scrie pe tablă propoziții prin care solicită unul elev sau chiar întregului colectiv de elevi să execute anumite lucruri: să ude florile, să recite, să cînte, să scrie comanda următoare etc.

93. Cunoști răspunsul, pune întrebarea!

Pe tablă se află scrise răspunsurile la întrebări, elevii avînd ca sarcină să scrie pe caiete întrebările.

Exemplu:

.....?

Da, am învățat această poezie.

.....?

Acolo am văzut un lup, un arici, mai mulți papagali.

94. Ce cuvinte lipsesc?

Pe tablă se scriu mai multe propoziții incomplete. Copiii vor scrie pe cretă colorată cuvintele lipsă.

Exemple:

a) Vântul scutură florile albe de cireș.

b) Lanurile de grâu în adierea vântului.

c) îi învață pe

95. Scrieți în dreptul săgeților cuvintele care lipsesc. Alcătuiți propoziții cu construcțiile astfel obținute. Scrieți în dreptul propozițiilor numărul de cuvinte din care sînt formate:

în < clasă
scoală
bancă

un < toc
măr
deget

pe < masă
tablă
însă

o < masă
carte
mamă

ca < mine
tine
ea

să < fugă
sară
citească

96. Scrieți după dictare:

a) Eu am în ghiozdan un caiet, un creion și un măr. În recreație împart mărul cu Tică. Pe bancă am o batistă.

b) El vrea să citească o carte. Pe masă sînt multe cărți. O carte este ca un prieten.

c) De Moș-Ene știm că este

Un pitic bun din poveste.

Ce copiilor așterne

Visse bune pe sub perne.

(după George Filip)

NOTA: Aceste exerciții (95,96,97), au drept scop corectarea tendinței unor copii de a scrie unele cuvinte lipite unele de altele.

97. Construiște propoziții cu cuvintele de mai jos fără să le modifici forma. Scrie în dreptul propozițiilor numărul de cuvinte din care sînt alcătuite:

seară, carte, vioară, poartă, copac.

98. Jocul silabelor. Se spune o silabă, copiii adaugă altele, astfel încît să se obțină cuvinte care denumesc mijloace de transport.

Cei care nu au fost activi în prima parte a jocului trebuie să scrie cu ajutorul alfabetarului cuvintele obținute.

99. Jocul silabelor (II). Pe tablă se află scrise primele silabe din numele unor flori. Copiii completează cuvintele, știind silabele care lipsesc. În continuarea jocului se cere copiilor să deseneze o floare pe care s-o ofere câștigătorilor.

100. Jocul silabelor (III). pentru fiecare rînd de bănci se scriu pe tablă cîteva silabe. La un semnal convenit, elevii vor ieși în ordinea în care stau în bancă și vor completa cu cîte o silabă sau mai multe, pentru a forma cuvinte cu un înțeles.

Fiecare rînd va scrie cu altă culoare.

De exemplu:

moș-(neag)
cas-(tra-ve-te,
der-(de-luș)

101. Schimbă locul silabelor! Pe tabla se vor afla scrise cuvinte formate din cîte două silabe. Elevii vor despărți cuvintele în silabe și inversînd silabele, vor obține cuvinte noi.

Exemple:

ra-na	_____	na-ra
re-mi	_____	mi-re
re-ce	_____	ce-re
ca-sa	_____	sa-ca
sa-pa	_____	pa-sa

EXERCIIII PENTRU CLASELE II-IV

EXERCIIII pentru dezvoltarea **EXPRIMĂRII ORALE** și **SCRISE**

103. Formulați propoziții despre toamnă folosind cuvintele: aurie, zglobiu, fumegînde, tristețe, au rodit, adiere, belșug, turmele.

104. Alcătuiți în scris propoziții despre toamnă folosind expresiile: miresme de toamnă, frunzele arâmii, foșnet de mătase, triste adieri, covor multicolor.

105. Comunicați în opt propoziții ceva despre munca oamenilor în livadă în anotimpul toamna.

106. Compuneți un text prin care să povestiți bunicuței voastre despre prima zi de școală.

107. Improvizați o convorbire telefonică cu prietenul sau prietena voastră prin care să faceți schimb de impresii despre anotimpul toamna.

108. Citiți următoarele propoziții. Creați alte propoziții în care să folosiți cuvintele subliniate:

Razele soarelui sînt din ce în ce mai palide. A sosit toamna cea bogată. Sunetul cristalin al clopoțelului cheamă copiii la școală. Începe festivitatea deschiderii noului an școlar. În curtea școlii, gătită sărbătorește, elevii freamătă de emoție.

109. Folosiți înțelesurile diferite ale cuvintelor:

acele - acele, copii - copii, veselă - veselă

110. Completați spațiile punctate cu cuvinte avînd același înțeles cu expresiile subliniate:

a) Eu nu-mi aduc aminte cine a scris această carte

a) Eu cine a scris această carte.

b) A fost tras pe sfoară.

b) A fost

c) Nici nu-l băgasem în seamă pînă atunci.

c) Nici nu-l pînă atunci.

111. Formulați propoziții în care să folosiți cuvintele: însămi, însăți, însuși, însăși, însevă, înșivă, înșiși, însele.

112. Scrie cinci propoziții în care să se afle unul din cuvintele: aceea, aceeași. Încearcă să-ți explici sensul lor în propoziții.

113. Alcătuiți propoziții în care să folosiți cuvintele odată și o dată. Ce arată aceste cuvinte în fiecare caz?

114. Dați exemple de cuvinte care pot numi:

- ființe=
- lucruri=
- fenomene ale naturii=
- acțiuni=
- însușiri=
- înlocuiesc un nume=

115. Puneți cuvintele de mai jos în ordinea corespunzătoare și scrieți propozițiile obținute:

- a) bună, dimineață, de, cunoaște, se, ziua
- b) mîine, ce, poți, lăsa, pe, nu, face, astăzi
- c) se cunoaște, nevoie, la, prietenul
- d) de, sare, nu, trunchi, așchia, departe
- e) o, nu, primăvara, se face, cu, floare

116. Formulați cel puțin în două feluri propozițiile ce le veți obține din cuvintele date mai jos:

- a) de pădure, cele mai, fructele, vitamine, conțin, multe
- b) sînt, mai, școlar, clasă, din, cel, mic, eu
- c) strada, sînt, înfloriți, lor, pe, castanii
- d) din școală, sînt, cei, silitori, în clasa, mai, copii, voastră

117. Înlocuiți cuvintele cu altele cu înțeles asemănător:

- a) Oamenii se bucură de rodnicia pămîntului pe care l-au trudit.
- b) Oamenii de la sate se îndeletnicesc cu munca de cîmp.
- c) Livezile au rodit din belșug.
- d) Acest om se ocupă cu creșterea oilor.
- e) Mama își privea dulos fiul.
- f) Au vrut să cotopească țara.
- g) Tata e meșter renumit.
- h) Acesta să ne fie căpetenia!

PROPOZIȚIA

118. Faceți câte o comunicare scrisă despre:

școală
limba română
prietenie
înțelepciune

119. Construiește propoziții cu unul, două, trei, patru cuvinte

120. Completați:

Propoziția este o

La începutul propoziției se scrie cu

La sfârșitul propoziției se pune

După punct se scrie cu

121. Transcrieți corect textul:

e toamnă. copiii se joacă în parc. de pe ramuri, frunzele se desprind una
câte una. din zărilor albastre se aud strigătele de jale ale cocorilor.

122. Scrieți zece propoziții despre clasa voastră.

123. Scrieți propoziții în care cuvintele următoare să se afle la început:
ploaie, silitoare, au colindat, se recoltează, belșugul.

124. Completați cel puțin în trei moduri propoziția:

Se aude o melodie

125. Transcrieți corect:

de curând, în cartierul nostru a fost dată în folosință o nouă școală
() elevii care învață acum aici sînt fiii constructorilor și încă de multă
vreme știau cum vor arăta sălile de clasă, laboratoarele () la
amenajarea sălii de festivități au contribuit și ei ()

126. Grupați propozițiile de mai jos astfel încât o grupă să cuprindă pe cele care afirmă ceva, iar cealaltă grupă să le cuprindă pe cele care infirmă (neagă) ceva:

Eu merg la școală.
Pe bancă nu este scris nimic.
Afară nu plouă.
Elena nu știe dacă va merge.
Uniforma este ruptă.
Nu cred că va ninge.
Peste tot sînt împrăștiate hîrtii.

127. Transformați propozițiile de mai jos în opusul lor:

De aici se văd munții.
Oaspeții nu au sosit încă.
Dacă nu ar fi, nu s-ar povesti.
Nu dorea așa ceva.
Cînta de răsuna valea.

128. Comunicați colegului, colegei de bancă o nerealizare sau o interdicție.

129. Faceți colegilor scurte urări scrise. Ce semne de punctuație urmează după o astfel de comunicare?

130. Copiați corect următoarele propoziții și arătați ce exprimă ele:

Ce bine îmi pare că mi-am terminat lecțiile!
Ce frumos e cerul la asfințit!
— Bună dimineața, copii!
— Dă-mi caietul!
— Fi atent cum colorezi planșa!
— La mai mare, fraților!
— Să ne trăiești, copile!

131. Scrieți propoziții care să exprime o urare, o poruncă, un îndemn, un salut, o mirare.

132. Scrieți cinci propoziții la sfîrșitul cărora să fie semnul exclamării, fiecare exprimînd altceva.

133. Copiați următoarele propoziții, spuneți ce exprimă și puneți semnele de punctuație corespunzătoare:

- a) Mline să vi la noi
- b) Ce minunat e să-ți petreci duminica în pădure
- c) Sănătate și noroc

- d) Cumplit ne-a mai pedepsit Cel-de-Sus
e) Du-te și-l salută din partea mea

134. Schimbați punctul de la sfârșitul propozițiilor cu semnul exclamării, apoi citiți-le. Atenție la tonul folosit!

— Bună ziua, oameni buni
Nu vrea să-mi dea caietul
Tu te duci la școală
Nu este bine.
Privește la mine.

135. Spuneți ce semne de punctuație se mai folosesc în exercițiul nr.134.

Explicați de ce s-au folosit?

136. Completați:

La sfârșitul propozițiilor care expiră
..... se pune semnul exclamării

137. Scrieți după dictare propozițiile:

Vremea este frumoasă.
Ce frumoasă e vremea!
Copiii să fie cuminți, harnici și ordonați.
Copii, să fiți cuminți!
Radu privește marea.
Radu, privește marea!
Salut vecinul.
Salut, vecine!

138. Completează cu atenție!

La sfârșitul propozițiilor care exprimă o mirare, o bucurie, o poruncă, un îndemn sau un salut, se pune

Exemple:

..... (un salut)
..... (o urare)
..... (durere)
..... (poruncă)
..... (un îndemn)
..... (mirare)

139. Citiți următoarele propoziții și spuneți ce semn de punctuație se află la sfârșitul lor:

Ce fac elevii de școală?
În ce anotimp încep școlile?
— Unde se află greșeala?
Care este rezultatul problemei?

De ce s-a folosit semnul întrebării la sfârșitul acestor propoziții?

140. Scrieți cinci propoziții la sfârșitul cărora să puneți semnul întrebării.

141. Schimbați punctul de la sfârșitul propozițiilor de mai jos cu semnul întrebării și citiți-le:

Mama știe ce notă ai primit.
Ea ți-a cumpărat cartea.
Nu aveai de unde să ști ce s-a întâmplat.
Nu îi venea să creadă.

142. Scrieți după dictare:

a) — Când ai de gând să te faci băiat de treabă?

— Dar tu când ai de gând să nu te mai ți de capul meu?

— Oricum, nu eu mă fac de ris.

b) Care fructe vă plac mai mult? Nu-i așa că parcă merele le întrec pe toate? Ele conțin vitamine și le găsim în tot timpul anului. Oare cum să le mîncăm? Crude? Compot? Sau să le facă mama marmeladă?

c) O glumă

— Mamă, e greu să speli geamurile, nu-i așa?

— Da, băiete, e destul de greu.

— Nu este așa că dacă eu am mai spart din ele, te-am ajutat?

d) O glumă din ora de zoologie

— Care este cea mai folositoare pasăre?

— Găina.

— De ce tocmai găina?

— Fiindcă ea se poate mânca și înainte de a se naște, dar și după moarte.

e) Of, geografia!

— Tăticule, e adevărat că pământul se învîrtește în jurul soarelui?

— Da, Mihăiță.

— Dar cînd nu e soare?

143. Ce semne de punctuație s-au folosit pentru scrierea glumelor de mai sus?

144. Cînd se folosește LINIA DE DIALOG (—)?

145. Puneți linia de dialog în textul următor:

CumInțenie

Radu n-a fost cuminte. Mama l-a pedepsit. Radu plînge un timp, apoi se oprește.

— Știam eu că ai să taci, constată mulțumită mama.

— Nu tac, mă odihnesc, răspunde Radu printre sughituri.

146. Redați în scris convorbirea dintre două persoane

a) La telefon

b) La cumpărături

c) Pe stradă

d) În autobuz

147. Exemplificați în scris folosirea semnului de punctuație (:) - două puncte.

148. Puneți două puncte (:) acolo unde trebuie:

a) Prietenii mei sînt Radu, Ovidiu, Dan și Mihai.

În coș am pus două mere, un pepene, cîțiva struguri și mai multe nuci.

Pe masă se găsesc niște caiete, cîteva creioane colorate, o carte, plicuri și mai multe coli de hîrtie.

b) Învățătorul întreabă

— Care sînt cele două cuvinte pe care le folosesc cu precădere elevii?

Elevul răspunde

— Nu știu.

— Exact! Acestea sînt.

c-v-r	-le-rgă
c-s-	-l-vui
-coala	a-ece-ar
ta-la	cea-ornicu-

166. Subliniați cu o linie vocalele și cu două linii consoanele în textul de mai jos:

La plimbare plec voioasă
 Și din ușă, cu plăcere,
 Eu le zic celor de-acasă:
 „Am plecat! La revedere!”

Revenind la prînz spre casă
 O zăresc în parc pe buna,
 Și-i spun tare bucuroasă:
 „Mamă-mare, sărut mîna!”

Soarele de după blocuri
 Și copaci își stinge para...
 Celor cunoscuți, pe scară,
 Le voi spune: „Bună seara!”

(GHEORGHE ZARAFU, „La revedere, bună seara!”)

167. Schimbați primul sunet de la cuvintele:

roi, sac, mal, talon, caș, cort, car.

168. Dați cinci exemple de cuvinte care își schimbă înțelesul dacă le schimbăm unul din sunete.

169. Rostiți o strofă dintr-o poezie cunoscută, apoi o scrieți în caiete. Subliniați litera „a” și spuneți unde se găsește în cadrul cuvintelor.

170. Copiați un proverb românesc. Despărțiți cuvintele în silabe și silabele în litere. Subliniați vocalele cu o linie și consoanele cu două linii.

171. Scrieți mai multe propoziții în care toate cuvintele să înceapă cu aceeași literă.

Exemplu:

Paul pune planșa pe pupitru.

172. Copiați textul de mai jos și treceți în coloane diferite cuvintele cu o singură silabă, cu două silabe, cu trei silabe și pe cele cu mai multe silabe.

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în arer ca un roi de fluturi albi,
Răspîndind fiori de ghiață pe ai țării umeri dalbi.

(VASILE ALECSANDRI, „Iarna”)

173. Scrieți pe caietele voastre primele trei strofe din poezia „Concertul primăverii” de George Coșbuc și subliniați cu o linie cuvintele formate dintr-o singură silabă. Încercați apoi să le transformați în cuvinte formate din mai multe silabe. Care cuvinte pot suferi această transformare?

174. Despărțiți în silabe cuvintele de mai jos:

vatră, copilaș, margine, plop, fotografie, complex, citește, apoi, tramvai, zmeu, aleargă.

175. Scrieți cîte cinci cuvinte care au:

- o singură silabă;
- două silabe;
- mai multe silabe.

176. Copiați una din ghicitorile de mai jos despărțind fiecare cuvînt în silabe:

a) Are floare
Și ghimpi are,
Și parfumul cel mai tare.

(trandafirul)

b) Drept, înalt și subțirel,
Cu veșmînt de lemn pe el,
Are vîrful de cărbune,
Pe hîrtie multe spune.

(creionul)

c) Miezul e doar de mîncat
Coaja e de aruncat.
Și în sac se pot păstra
Sparte doar se pot mînca.

(nucile)

d) Moale, albă și pufoasă
Pentru cîmp e haină groasă

(zăpada)

GRUPURILE DE LITERE

177. Scrieți grupurile care se scriu cu două litere. Dați exemple de cuvinte care conțin aceste grupuri de litere.

178. Copiați în caiete următoarele cuvinte și subliniați grupurile de litere ce și ci:

copăcel, pietricele, cinematograf, cintezoii, voce, Maricel, dulce. Luciana, cenușă, parcelă.

179. Completați cuvintele de mai jos, astfel încât să aibă înțeles:

-as, -reși, re-, -orapi, cea-, -va

180. Spuneți zece cuvinte care conțin grupurile de litere ge și gi.

181. Găsiți grupul de litere care lipsește din următoarele cuvinte:

co-oabă, -rcul, mar-ne, plîn-re, pa-nă, -rul, -nușă, -neva.

182. Găsiți zece cuvinte care încep cu un grup de două litere și alcătuiți propoziții.

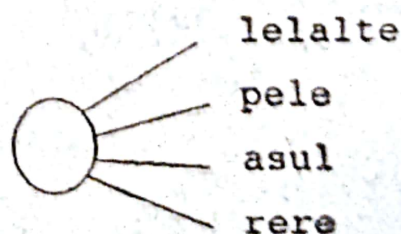
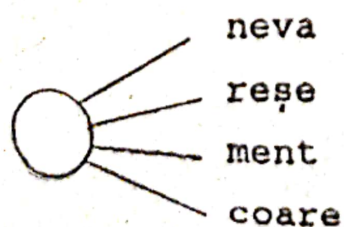
183. Transformați cuvintele de mai jos în cuvinte care să conțină grupurile de litere ce, ci, ge sau gi:

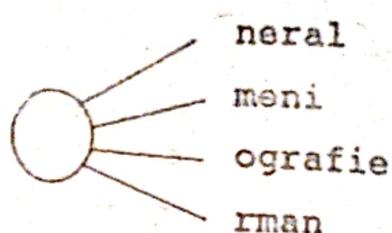
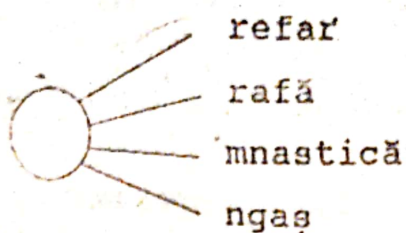
coc, mănînc, trag, strig, trec, copac, merg, nuc.

184. Scrieți cît mai multe nume de persoane care să conțină grupuri de două litere.

185. Alcătuiți un text în care să existe cel puțin zece cuvinte ce conțin grupuri de două litere.

186. Alcătuiți cuvinte, folosind grupurile de litere care se potrivesc. Treceți aceste cuvinte în caiete și alcătuiți propoziții.

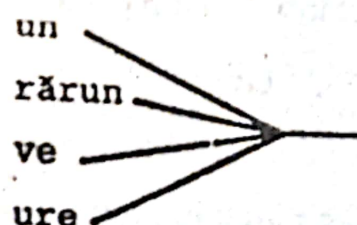
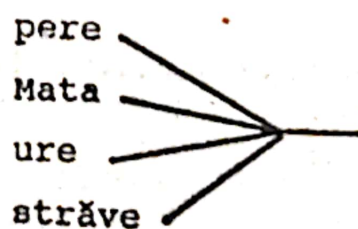
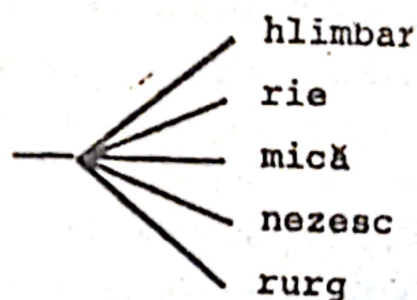
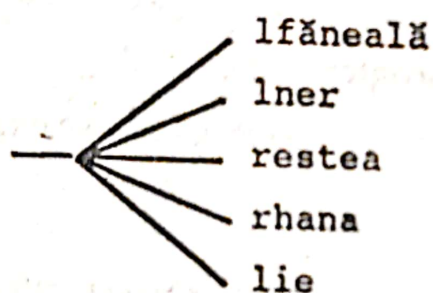

187. Copiați din textul următor cuvintele care conțin grupurile de litere che, chi și alcătuiți cu ele propoziții.

Un cîntec mi-a adus la ureche o veche poveste cu un unchiaș vrednic de străvechile legende. El a existat asemeni unui trunchi de stejar și pe chipul lui se puteau desluși vremurile spuse.

188. Completează cuvintele de mai jos cu grupurile de litere care se potrivesc și formează propoziții:

aș__e
în__puire
re__e

ra__ta
par__tul
o__lari
a__lă

189. Scrieți cîte cinci cuvinte care să conțină grupul de litere ghe și ghi. Alcătuiți propoziții.

190. Completați grupurile de litere care lipsesc și citiți cuvintele formate:

ară
ată
ață

cește
dușie
ozdan

ghe

ghi

191. Dați șase exemple de cuvinte care să conțină unul din grupurile de litere ghe ghi și care să se scrie cu literă inițială mare.

192. Scrieți după dictare următoarele cuvinte:

Anghel, ghergheful, ghicitoare, ghionoaie, Gherghina, geamgiu, înghesuială, înghițit, Gheorghieș, chitară.

193. Scrieți după dictare:

a) Gheorghe nu și-a mai încălțat ghetetele de cînd s-a dezghețat pămîntul. Cum putea ghici că, în joaca ei, Gherghina a ascuns ghemul de lînă pentru gherghef într-una din ghetete?

b) Pe cer nu e nici un norișor. Pămîntul se încinge din ce în ce mai tare. Cărarea pe care mergem ne frige tălpile. Anghel ne zorește să ajungem la marginea pădurii. Acolo vom păși prin iarba rece

c) Chelului îi liț , re tichia de mîrgăritar.

d) Zece cercuri sînt rpsii, zece albastre și zece galbene. Cu ele vom face multe exerciții acrobatice.

Gheorghia ne va conduce din centru și Georgiana de pe margine.

e) Chiriac, Gigel și Gherghina merg spre sala de gimnastică. Au echipament sportiv nou. În sacoșă duc o mingie albastră. Ei sînt colegi de clasă. Astăzi se vor trage la sorți echipele care vor participa la întrecerea de mîne.

Cine va învinge?

f) Lingă un copăcel sînt cîțiva copii. Alături, la chioșcul din margine, se vinde înghețată cu ciocolată. Ciprian cere cinci pachete. El plătește zece lei. Acum împarte fericit înghețata celorlalți copii.

Cerasela spune:

— Mîncăți încet că e foarte rece!

g) Nu cerem ceva ce nu se poate. Cererea o va scrie Cicerone. Timpul trece și Cecilia nu poate rămîne fără cercei...

h) În marginea grădinii noastre crește un cireș înalt. Acum cireșele sînt coapte. O cintează ciugulește din bobitele de rubin. Vrăbiile certărește sar din creangă în creangă. Pe cerul albastru, ca o părere, trece un vultur. Nimeni nu mai face nici o mișcare.

i) A sosit cirul. În centrul tîrgului s-a înălțat cortul cenușiu. Totul este gata pentru începerea spectacolului.

Angela, Cecilia, Costacheși Georgiana au locuri în primul rînd.

În arenă intră acrobații ageri. Ei au costume strălucitoare. Acum folosesc niște vergele de oțel. O fată s-a lovit, dar spectacolul continuă.

GRUPURILE DE SUNETE „ea“ SI „ia“

194. Copiați din textele de mai jos cuvintele care conțin grupurile de vocale „ea“ și „ia“ într-o silabă.

a) Pe cîmpia dunăreană care fuge-n depărtare,
Unde ochii se afundă dintr-o zare-n altă zare
Ca pe sînul fără margini și pustiu de ocean,
Unind două orizonturi, iată valul lui Traian!

(VASILE ALECSANDRI, „Valul lui Traian“)

b) Au fugit, au tot fugit prin păduri, peste ogoare, peste dealuri, hăt în zare. Ogarul gîfția și se subția. Iepurele tot mai sprinten se făcea.

(CĂLIN GRUIA, „Ciuboțelele ogarului“)

c) — Bine, băiatule, nu-ți alegi nimic? Nu ți-o părea rău pe urmă că ai venit degeaba aici?

— Da'ce, am venit de capul meu? Am cerut ceva? Dumneata m-ai poftit.

(VICTOR EFTIMIU, „Fluierul ciobănașului“)

195 Copiați cuvintele următoare și subliniați grupurile de sunete „ia“ și „ea“ când se află într-o silabă:

viață, semnează, steaua, aceea, femeia, vasluian. meargă, fiară.

196. Alcătuiți cuvinte care conțin grupurile de sunete „ia“ și „ea“ completând silabele lipsă. Construiți cu aceste cuvinte propoziții:

ia

ea

GRUPUL DE SUNETE „oa“

197 Subliniați grupul de sunete „oa“ în aceeași silabă: oameni, vioară, Oana, cioară, ursoaică, moară, noastră, floare, learcă.

198. Scrieți opt cuvinte în care să se afle grupul de sunete „oa“ în aceeași silabă. Alcătuiți cu ele propoziții.

199. Subliniați grupul de vocale „oa“ în textele de mai jos:

a) El se scutură și zice:
„În zadar, tu, vrăjitoare,
Aduci viforul pe-aice,
Aduci zile fără soare.

În zadar îngheți pământul,
Ucizi florile și stupii
Și trimiți moartea cu vântul
Și trimiți foamea cu lupii.
(VASILE ALECSANDRI, 'Bradul')

b) GHICITOARE

Coadă ca o furculiță
Roșioară sub bărbie,
Iarna plec de-aici din țară
Primăvara mă-ntorc iară,
Lângă voi stau fără frică
Și mă cheamă...
(RÎNDUNICA)

200. Găsiți în poezia „Somnoroase păsărele“ de Mihai Eminescu acele cuvinte care conțin grupul de sunete „oa“ și alcătuiți cu ele propoziții.

GRUPUL DE SUNETE „ie“

201 Recunoașteți și subliniați grupul de sunete „ie“ în textele de mai jos:

a) Acum avem scrierea. Scoatem pe bancă cerneala, stiloul și caietele. Trebuie să scriem repede și bine. Viorel și-a pierdut stiloul. Alexandru, prieten bun, scrie exercițiul și-i întinde stiloul său. Sună de ieșire.

b) Era odată o capră care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu dau prin băi de obraznici ce erau, iară cel mic era harnic și cuminte.

(ION CREANGĂ, „Capra cu trei iezi“)

202. Alcătuiți propoziții cu cuvintele: miere, ieșire, fierbinte, pietrele, piețe, mielul.

203. Copiați cuvintele următoare și subliniați numai cuvintele care conțin grupul „ie” în aceeași silabă.

statuie, mie, paie, prieten, pieton, ieftin, vie, ieșean, pietre.

204. Puneți în locul liniuțelor, grupurile de sunete potrivite și alcătuiți propoziții:

___șire

___ftin

___pure

p___țe

flu___re

v___țuitoare

Exerciții recapitulative

205 Subliniați cuvintele scrise corect și alcătuiți propoziții:

iel	el	eram	ieram
ieșire	eșire	ieste	este
ieste	este	ierau	erau
ieftin	eftin	erai	ierai
iepure	epure	era	iera
iele	ele	ierați	erați

poet	poiet
poiezie	poezie
poiem	poem
versuri	viersuri

206 Construieste propoziții respectând sensul cuvintelor. Consultați dicționarul.

- mere, miere
- ele, iele
- soare, sare
- țapă, țeapă

207. Despărțiți cuvintele care urmează în silabe și subliniați grupurile de vocale din aceeași silabă:

Predeal	nuia	toarnă	voie
leagăn	piatră	moară	sanie
reazem	chiar	comoară	statuie
treabă	Dochia	soare	femeie
lucrează	amiază	poalele	piepi

208. Creați un text în care să folosiți grupuri de sunete în aceeași silabă. Dați-i un titlu potrivit.

Ortoepia și ortografia cuvintelor care cuprind vocale duble sau consoane duble

209. Rostește rar, despărțind în silabe, cuvintele:

alee, idee, licee, muzee, tranșee, reexaminare, aceea
cuvios, conștiincios, știință, ființă, fiind, ființă, copiind
cooperativă, coopta, zoologie, alcool
contraamiral

210. Scrieți după dictare cuvintele următoare și apoi le scrieți
despărțindu-le în silabe:

ființă, alee, zoologică, cooperatie, conștiință, muzeele.

211. Citiți cuvintele următoare și spuneți ce observați:

accent, accelerat, accident, occident, succes, acces, vaccina.

212. Citiți cu atenție cuvintele următoare și încercați să aflați cuvintele
de care ne amintesc.

innora, inneț, innoda, innoi, innămoli, innopta, innoroit.

Exemplu: innora în + (nor)a

213. Scrieți câte o propoziție cu fiecare din cuvintele:

accidentat, fiica, innoit, a accelerat, copiind, accentuat.

214. Dați cinci exemple de cuvinte care conțin două vocale alăturate de
același fel sau două consoane care se repetă.

215. Creați un text care să cuprindă cel puțin trei cuvinte cu vocale duble
și trei cuvinte cu două consoane alăturate identice.

216. Scrieți după dictare:

a) Mie îmi plac foarte mult animalele. Am o colecție de animale
împăiate și chiar câteva șopârle conservate în alcool. Adesea merg la grădina
zoologică. Știința care se ocupă cu studierea animalelor se numește
zoologie. Eu voi fi un renumit zoolog.

b) Copiind modelul uman, oamenii de știință au creat un robot pentru
casă. Acesta este conștiincios și cuvios astfel încât poți spune că ai în
față o ființă și nu o mașinărie.

c) În Occident s-a petrecut un accident: a deraiat un accelerat. Ziarele au pus accent pe acțiunile de salvare care au avut succes.

d) Cerul s-a înnorat, valurile mării s-au înnegrit. Zici că se înnoptează. Vine furtuna... Fulgerele au început să se înnoade. Pe un țarm un pescăruș s-a înnămolit.

217. Creați un text în care să folosiți cuvintele:

muzeele, se înnoptează, accident, conștiință, fiică.

218. Transcrieți coloana care cuărinde cuvinte scrise corect

innoroit	inoroit
innecat	inecat
zoologic	zologic
șttințific	ștințific
fiică	fiică
fiu	fiiu
licee	liceie
alee	aleie
idea	ideie

SCRIEREA CORECTĂ CU „m” ÎNAINTE DE „b” SI „p”

219. Ce cuvinte se pot forma de la: boboc, blînd, bogat, bujor, pachet, pădure, prieten, păianjen, păun, după modelul bun - a îmbuna

220. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: cîmpie, împărat, împreună, compunere, îmblînzit, carîmb, îmbătare.

221. Completați cuvintele de mai jos:

a...bulanță, a...plasa, co...bate, e...blemă, i...batabil, i...proviza,
f...bolnăvi, f...bogăți, bo...barda, f...pins, plu...buit, co...pus, schi...bat.

222. Cum e corect?

cumpăr sau cunpăr
completează sau completeaza
combatant sau conbatant
simbrie sau sinbrie
bomboane sau bonboane
etc.

223. Scrieți după dictare:

Azi trăim o mare împlinire. Plecăm împreună cu tata în plimbare pe mare. Pe chei ne îmbrățișăm cu cei dragi apoi ne imbarcăm.

Puntea e împinzită de călători, care umblă de colo pînă colo.

Cu obrajii îmbujorați de emoție urmărim pregătirile ce se fac pentru desprinderea de țărm. În curând peisajul se schimbă.

Cîmpiile au rămas undeva departe la orizont, valurile ne împresoară din toate părțile, se izbesc de plăcile plumbuite ale vasului, ne împroașcă cu stropi. Pare că ele ne împing spre depărtările albastre.

GRAMATICA

Părți de vorbire

224. Construiește propoziții în care să se afle substantive care denumesc ființe, lucruri, fenomene ale naturii.

225. Alcătuește cîte două propoziții în care să se găsească substantive care ne arată stări sufletești, însușiri, acțiuni.

226. Alege din coloana de cuvinte substantivele și alcătuește propoziții cu mai multe cuvinte

poiană
roșiatică
aleargă
zîmbește
împlărie
iscusită
ajutor

227. Clasifică în trei coloane substantivele de mai jos și precizează ce arată fiecare:

grădina, școlar, fetiță, pădure, necaz, alee, bucurie, cățelandru, mișcare, arbore.

228. În șirurile de cuvinte de mai jos se află câte un cuvânt care nu se potrivește cu celelalte. De ce?

- pisică, veveriță, cuib, privighetoare
- lene, școlar, învățator, prieten
- roșie, vînătă, ardei, albastră
- cîntare, șovăială, exercițiu, alergare

229. Găsește cuvîntul care nu se potrivește cu celelalte:

- rață, barză, cireasă, găină
- șapcă, bluză, ac, șorțuleț
- clește, ciocan, tîmplar, fierăstrău
- automobil, motocicletă, trotinetă, barcă

230. Subliniați substantivele din textele următoare. Dovedește că sînt substantive prin mijloacele de control cunoscute:

a) Într-o noapte de primăvară, s-a auzit în înălțimile albastre tînguirea ostentivă a cocorilor

Soseau din depărtările cu lumina prea albă și fierbinte. În această adevărată a lor țară, veche și neuitată, să-și clocească ouăle și să-și crească puii.

(CEZAR PETRESCU, „Aurul negru”)

b) A trecut iarna geroasă
Cîmpul iată-l înverzit!
Rîndunica cea voioasă
La noi iarăși a sosit.

(VASILE ALECSANDRI, „Primăvara”)

c) Era odat-o babă și un moșneag. Baba avea o găină și moșul un cucuș. Găina babei se oua de câte două ori pe fiecare zi, și baba mîncă o mulțime de ouă, iar moșneagului nu-i da nici unul. Moșneagul într-o zi pierdu răbdarea și zise:

— Măi babă, mîncîci ca în tîrgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă, ca să-mi prind pofta măcar.

(ION CREANGĂ, „Punguța cu doi bani”)

d) Ce duh ai și ce putere
Să-mpletești ceară cu micre,
De la floarea din grădină,
Ostenită de albină?

(TUDOR ARGHEZI, „Fetica“)

e) Atunci drăcoaica de femeie începu să blesteme de ciudă și să urle ca
scoasă din minți, și deodată simți că i se face frică dar o frică atât de
îngrozitoare, că nu știa ce să mai facă și-ncotro s-o apuce.

(FRĂȚII GRIMM, „Albă-ca Zăpada“)

f) Un tunet răzleț...răscoli clocotitor nemărginirile rotunde și un
ropot...nedeslușit vestea de pretutindeni apropierea prăpăstioasă a
artileriei cerești.

(CALISTRAT HOGAȘ, „Pe drumuri de munte“)

g) — Cum? Fluieră supărată pitulicea. Eu n-am nici o treabă? Oare
n-am prins eu toată ziua musculițe ca să-mi hrănesc puii? Mă simt atât
de ostentă, încât nu sînt în stare nici măcar să-mi mișc aripile, și totuși
chiar în clipa aceasta nu stau degeaba, ci cînt ca să-mi adorm puișorii
mei cei dragi.

(K.USINSKI, „Copiii din crîng“)

h) Nu a mîhnit pe nimeni copiii numeroși
Cînd sînt cu toții zdraveni, bine făcuți, frumoși,
Și au înfățișare strălucită;
Dar dacă e vreunul mai slab, tac toți chitic,
Batjocura de dînsul stă lipită;
Și, totuși, cîteodată, ștregarul ăsta mic
Familia întreagă o face fericită.

(CHARLES PERRAULT, „Frumoasa din pădurea adormită“)

i) Și cînd se uită fata, ce să vadă? Ograda se umpluse și pădurea fojgăia
de o mulțime de balauri și de tot soiul de jivine mici și mari; însă tare în
credință și cu nădejdea la Dumnezeu, fata nu se sperie, ci le ia pe cîte una
și le lă și le grijește cît nu se poate mai bine.

(ION CREANGĂ, „Fata babei și fata moșneagului“)

j) Era frig cumplit; ninge și se făcea noapte. Era cea din urmă noapte
a anului, noaptea de Anul Nou! Pe frigul și pe întunericul acesta, mergea
pe stradă o fetiță săracă, desculță...

(H.CHR.ANDERSEN, „Fetița cu chibriturile“)

231. Construiește che o propoziție în care să se afie substantive proprii care denumesc reviste, ziare, planete și cuvintele „apusul”, „răsăritul” folosite ca substantive proprii.

232. Construiește propoziții în care să folosești: două titluri de carte, trei denumiri geografice, două nume de instituții.

233. Alcătuieste itinerarul unei excursii în care să fie incluse denumiri geografice, nume de întreprinderi, urme, muzee.

234. Construiește propoziții în care cuvintele vodă, împărat, mare, cîmpia, deal, vale, calea, șoseaua, strada să fie folosite ca termeni ai unor substantive proprii.

235. Subliniază substantivele din textele de mai jos și scoate pe trei coloane: substantive feminine, masculine și neutre:

a) Voi, munților mîndri, moșnegi cununați
Cu stelele bolții albastre,
În leagănul vostru de codri și stînci
Dorm toate poveștile noastre.

(O.GOGA, „În munți”)

b) Într-o frumoasă dimineață de vară, un croitoraș ședea la masa lui de lucru, de lângă fereastră, și cum era plin de voieșie, cosea de zor și mîinile parcă-i alergau singure pe însăilătură.

(FRĂȚII GRIMM, „Croitorașul cel viteaz”)

c) Numele căpitanului Valter Mărăcineanu a intrat în legendă, faptele lui de arme înscriindu-se pentru totdeauna în cartea de aur a țării. Reduta Grivița l-a cunoscut pe acest „viteaz între viteji” așa cum l-a cunoscut pe maiorul George Sonțu și pe alți eroi ai războiului pentru neațîrnare.

(Viteazul între viteji!)

d) Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei... și se ia la cîndănit cu mama din pricina mea:

— Mai auzit-ai dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza care...ne trezeste desdimineață la lucru de atîția ani?

(ION CREANGĂ, „Amintiri din copilărie”)

236. Subliniază cu o linie substantivele la numărul singular și cu două linii la numărul plural:

a) Făt-Frumos își spală fața în baia de lacrimi, apoi... se culcă să doarmă în patul cu flori... și florile toate s-adunară ... ținând sfat lung cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredințară taina lor unui curtenitor flutur albastru...

(MIHAI EMINESCU, „Făt-Frumos-din-Lacrimă“)

b) Prîslea, care ședea deoparte, văzu piatra care căzuse cu zgomot, mulțumi lui Dumnezeu că i-a scăpat zilele și se gîndea ce să facă ca să iasă afară. Pe cînd se gîndea și plîngea, dînsul auzi un țipăt și o văietare care îi umplu inima de jale; se uită împrejur și văzu un balaur care se încolăcise pe un copac și se urca să mănînce niște pui de zgripsor.

(PETRE ISPIRESCU, „Prîslea cel Voinic și merele de aur“)

237. Puneți substantivele de mai jos la numărul plural:

casă, frate, școală, chibrit, ciocolată, copil, exercițiu.

238. Puneți substantivele de mai jos la numărul singular și alcătuiți propoziții cu noile cuvinte:

prietenii, podoabe, brazi, cusături, finețe, clipe, coli, fete.

239. Aflați pluralul substantivelor și despărțiți în silabe:

cîmpie, hîrtie, jucărie, pălărie, copie, domnie, sufragerie, veselie, brutărie, salcie.

Exemplu:

cîm-pi-e cîm-pii cîm-pi-i-le

.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

240. Construiește propoziții cu pluralul substantivelor: vrabie, cutie, corabie, om, salcîm, munte, vizitiu, copac, frînghie, lunie.

241. Transformă propozițiile astfel încât acțiunea să fie executată de mai multe obiecte:

Caisul înfloarește.

Vrabia ciripește.

Băiatul conduce jocul.

Copilul aleargă la râu.

Fiul își respectă mama.

Fratele își ajută sora.

242. Subliniază substantivele și fă analiza lor morfologică:

a) — Pământul e-al boierilor, vede-i-aș în pământ cu iarbă pe piept
Blestemă mama.

(ZAHARIA STANCU, „Desculț“)

b) Bojdeuca țărănească a lui Ion Creangă din Mahalaua Ticăului, unde noaptea lătrau cîinii ca la sate, îl primi cu o voie bună care alina rana lăuntrică a lui Eminescu, răscolită de curînd și de moartea Ralucăi Eminovici.

(G.CALINESCU, „Viața lui Mihai Eminescu“)

c) Apoi capra iese și se duce la treaba ei. Iar ieziî închid ușa după dînsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: păreții au urechi și fereștile ochi. Un dușman de lup! ș-ai știți care? - chiar cumătrul caprei, care de mult pîndea vreme cu prilej ca să pape ieziî, trăgea cu urechea la păriletele din dîpsul casei, cînd vorbea capra cu dînșii.

(ION CREANGĂ, „Capra cu trei iezi“)

d) Cucoșul, cum vede și astă mare nedreptate, începe a vărsa la apă; și toarnă el toată apa cea din finînă pe jăratîc, pînă ce stinge focul de tot și se răcorește cuptiorul; ba încă face și-o apăraie prin casă, de s-a îndrăcit de ciudă hîrca de la bucătărie.

(ION CREANGĂ, „Punguța cu doi bani“)

e) Un gînsac cu pene lucii
Cum trecea pe pod prin sat
Și-ntr-o mîn-avea papucii,
Nu știu cum s-a întîmplat

Că papucii lui căzură,
Ce păcat, o, ce păcat!
Căci erau cu-alesătură
Fără leac de tivitură.
Ce păcat!

(GEORGE CPȘBUC, „Povestea gîștelor“)

243. Alcătuieste propoziții în care cuvintele „unei” și „frumusețea” să se afle în fața substantivelor: scară, noapte, zi, vară, primăvară, toamnă, iarnă, ploaie, stea, ușă.

244. Completează substantivele din textele de mai jos:

a) Copii... dau vise... aripi. Fantezi... lilor bogate se adaugă dorința de la bine. În jocuri... lor ero... nu au vârste, timpul se oprește la cumpăna anotimpu..., bine... iese întotdeauna învingător.

b) Și-n dreapta, și-n stînga, cîmpuri... aleargă acum sub gîlgiiala plo... împetritate și negre...

Copii... s-au înrudit iar pe marginea prisp... . Petre a rămas în mijlocul curț..., cu labele picioare... înfundate în noroiul plo...

(AL.SAHIA, „Ploaia de iunie“)

c) A trecut înfi o boare

Pe deasupra vi...,

Și-a furat de prin ponoare

Puful păpă... .

Într-o clipă, alarmate

Ies din șanțuri vră... .

Papura pe lac se zbate

Legănîndu-și să... .

.....

(GEORGE TOPÎRCEANU, „Rapsodii de toamnă“)

245. Alcătuieste propoziții astfel încît cuvîntul „poet” să răspundă, pe rînd la întrebările:

— Cine face acțiunea?

— Cui?

— Al cui? A cui? Ale cui?

— Pe cine?

246. După modelul dat mai jos, scrie cîte trei substantive precedate de următoarele cuvinte: niște, frumoșii, doi, toți, grup de, tustrei.

niște stejari
.....
.....

frumoșii copii
.....
.....

247. Despărțiți în silabe cuvintele de mai jos și precizați numărul silabelor în fiecare caz. Ce observați?

frați	frații
prieteni	prietenii
copii	copiii
oameni	oamenii
surugii	surugiii

248. Alcătuiți cu fiecare cuvânt dat în exercițiul anterior câte o propoziție.

249. Construiește câte o propoziție în care substantivele „munte” și „coleg” să fie precedate de cuvântul „niște”, „doi” sau „bunii”.

250. Alcătuieste propoziții în care substantibele date mai jos să se găsească la început: fluvii, regi, propoziții, capi, zori.

251. După modelul dat mai jos, scrie câte patru substantive precedate de cuvintele: i-am dus, arăt, fi cer, ajut, ofer.

i-am dus	colegului
	
	
	

252. Construiește câte o propoziție în care cuvintele poezie, priveliște, fată să fie precedate de cuvintele: frumoasei, cer, vederea.

253. Completează locurile libere în textele de mai jos:

a) A fi locuitori ... unei planete pe care înflorește viața sau a pieri în neant!

Ce clipă grea!
Pești... oceanelor, opriți-vă înotul!
Flori... câmpului, păstrați-vă mireasma!
Păsări... cerului, conțeniți-vă zborul!
Viața noastră e în pericol.

(GEO BOGZA, „În fața atomului”)

b) Eram în gimnaziu când am citit primele poezii... lui Eminescu. Și de multe ori am căutat să construiesc în închipuirea mea de copil figura necunoscută ... acestui zeu, care mi se părea că trebuie să trăiască într-o lume supraumană, în basme.

(A.VLAHUȚĂ, „Amintiri despre Eminescu“)

c) De după depărtările umbroase ... pământului se deschide, ca un colosal semicerc de aur înflăcărat, geana aprinsă ... soarelui și, cât ai clipi, trunchiurile neclintite și netede ... brazilor se poleiră de o lumină curată și rece.

(C.HOGAȘ, „Pe drumuri de munte“)

d) Dorea să ajungă lângă zidul de piatră ... clădirii.
Am vizitat Muzeul de Istorie ... Orașului București.
Frumoase-s livezile de pruni ... satului Vizantea.
Acesta-i un caiet ... colegului meu.
Cei doi copii ... vecinei sînt spaimă ... pisicilor și fală ... bunicilor.
Pe o carte ... lui Ion se află poza aceasta.

254. Alege din coloana „a“ cuvintele sau cuvîntul care se potrivește cel mai bine unui cuvînt din coloana „b“; alcătuiește propoziții cu expresiile astfel obținute:

a) cel

cea

cei

cele

ce-l

ce-a

ce-i

b) ... înțelept

... explici

... spus

... mai important

... o sută

... albă

... două

după ... speli

pentru ... chemat-o

... mică

... de-a șaptea

255. Scrie după dictare propozițiile:

- 1) După ce-o citești, să o duci la bibliotecă.
- 2) Prietena cea mai bună poate să îți facă cel mai mare rău.
- 3) Lucrul ce-l spui poate să nu fie adevărat.
- 4) După ce ți l-a văzut, i-a trecut supărarea.
- 5) Să te ferești de omul cel spân sau de cel cu părul roșu!
- 6) Cei doi erau buni prieteni.
- 7) Să spui ce-i de făcut?
- 8) Am văzut în parc pe cei patru de la casa cea mare.
- 9) Ce-a luat acum e cea mai bună doctorie!
- 10) După ce-i explici, să îi dai cartea cea mare!
- 11) Pentru ce-a chemat-o?
- 12) Ce-i spun acum mamei este cea mai nevinovată minciună...!
- 13) Cel mai important lucru este să termini cursa.

ADJECTIVUE

256. Subliniază adjectivele și indică prin săgeată substantivele determinate

a) Iar prin mîndrul întuneric al pădurii de argint
 Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
 Ele trec cu harnici unde și suspină-n flori molatic,
 Cînd coboară-n ropot dulce din tîpșanul prăvălatic,
 Ele sar în bulgări fluizi peste drumul din răstoace,
 În cuiabar rotind de ape,, peste care luna zace.
 Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine
 Curg în rîuri sclipitoare peste flori de miere pline,
 Umplu aerul vîratic de mireasmă și răcoare
 A popoarelor de muște sărbători murmuitoare.

(MIHAI EMINESCU, „Călin - File din poveste”)

b) În zilele de vară, lanurile aurii de grâu se îndoaie sub razele de soare: porumbul își filfie frunzele metalice ca o pădure de săbii sclipitoare, rapița galbenă își împrăștie aroma adormitoare, din toate unghiurile palpită parcă viața cu o sevă neastîmpărată...

(OCTAVIAN GOGA, „Pe acest pămînt s-a depănat viața noastră“)

c) Și bietul pm, slab, palid, avînd sumanul rupt
 Și o cămașă ruptă bucăți pe dedesupt,
 Pășea trăgînd piciorul încet, dar pe-a lui față
 Zbura ca o lumină de glorie măreață,
 Și-n ochii lui de vultur adînci, vioi și mari
 Treceau lucioase umbre de eroi legendari.

(VASILE ALECSANDRI, „Sergentul“)

257. Arătați căror ființe sau lucruri li se potrivesc însușirile arătate de următoarele adjective:

serios, cald, tare, mic, cenușiu, rotund, subțire.

258. Care sînt însușirile potrivite pentru ființele și lucrurile numit de substantivele următoare:

carte, cerneală, aer, plimbare, strugure, școală, clasă, bloc, rădăcină, frunză, floare.

259. Construiește cinci propoziții în care adjectivul să se găsească înaintea substantivului pe care îl determină.

260. Construiește cîte două propoziții în care să se afle două sau mai multe adjective ale aceluiași substantiv, fără cuvinte de legătură între ele, și alte propoziții în care adjectivele să fie legate prin cuvintele și, sau, nici.

261. Înlocuiește grupul de cuvinte cu un adjectiv potrivit:

oameni de seamă
 pe sprînceană
 cu cap
 tot unul și unul

262. Alătură adjectivele de mai jos unor substantive masculine (singular și plural), apoi unor substantive feminine (singular și plural):

albastru, negru, mîndru, cenușiu, argintiu, bălai, rotofei, vioi.

263. După modelul dat mai jos, scrie următoarele adjective, însoțite fiind de substantivele potrivite: galbenă, măreață, primăvărată, dulce, răcoritoare, dibace.

(rochițe) galbene

galbenei (rochițe)

264. Construiește cîte o propoziție în care cuvintele leneș, voinic, viteaz, bogat să aibă valoare de adjectiv și alte propoziții în care aceleași cuvinte să aibă valoare de substantiv.

265. Compune mai multe propoziții în care adjectivele să aibă valoare de substantiv.

Exemplu:

a) Leneșul mai mult aleargă.

b) Fă o descriere în care să folosești adjective substantivate.

266. Unui substantiv (nume de ființă sau de lucru), alătură-i un șir de adjective care să exprime: culoarea, forma, la ce folosește.

267. Alătură numelor de lucru de mai jos niște adjective care să le personifice:

- codru
- vînt
- țarm
- florile
- un crin
- soarele

268. Compune un text cu personificările realizate în exercitiul anterior. Pune-i un titlu potrivit.

269. Schimbă locul adjectivului cu al substantivului în versurile următoare. Ce observai?

Îngulosul buciul sună
L-ascultăm cu-ațita drag,
Pe cînd iese dulcea lună
Dintr-o raristă de fag.

(MIHAI EMINESCU, „Lasă-ți lumea...“)

NUMERALUL

270. Subliniază numerele din textele următoare:

a) Am un copac
Cu douăsprezece ramuri,
Pe fiecare ramură,
Cîte patru cuiburi
În fiecare cuib
Cîte şappte ouă.
Ghici ce e?

b) Dar şapte turci pe el săriră,
Şi şapte săbii îl loviră,
Şi-al optulea, un turc bărbos,
Izbi turbat de sus în jos.

(GEORGE COŞBUC, „Coloana de atac“)

271. Construieşte cîte o propoziţie în care să se afle numerele paisprezece, nouăsprezece, treizeci, cincizeci şi doi, o sută cu valoare de adjectiv.

272. Construieşte patru propoziţii în care numerele să indice ordinea în care se găsesc lucrurile sau se petrec acţiunile.

273. Construieşte cîte o propoziţie în care să se afle numerele 6,7,18,19,15 scrise cu cuvinte, nu cu cifre.

Cum e corect?

şase ori şease, şese

şapte ori şeapte

paisprezece ori patrusprezece, paişpe

optsprezece ori optîsprezece, optîşpe

PRONUMELE

274. Citiți cu atenție textul următor. Arătați ce cuvânt înlocuiește fiecare cuvânt subliniat:

Profesorul nostru ne explică pronumele. El scrie pe tablă câteva propoziții. Colega mea de bancă este foarte atentă. Ea își notează totul pe caiet. Niște colegi din spatele clasei nu sînt atenți. Ei privesc pe fereastră la copiii de pe terenul de sport.

Acolo profesorul de educație fizică urmărește antrenamentul lor.

Mircea și Doru sar. El obțin frumoase performanțe. Colegele lor bat din palme. Ele îl încurajează.

275. Înlocuiți pronumele din textele următoare cu substantivele corespunzătoare:

a) Ea este elevă. Cartea ei este bine păstrată. El este fratele meu. Bicicleta lui este nouă. Lui îi place să se fâlească în șa. Ei își iubesc părinții și îi respectă pe bunici. Ei sînt în vîrstă și trebuie ajutați.

b) El este la școala de muzică. Ei cîntă frumos. Noi cîntăm cu ei. Voi mergeți la școală cu el. Ele sînt de la altă școală. Cu ele ne întîlnim în sala de spectacol. Ea ne atrage pe toți ca un magnet.

276. Completează cu pronumele care se potrivesc.

... te rog să-mi dai cartea. Aceasta e cartea pe care ... ți-au împrumutat-o ... le-a fost dăruită de unchiul meu la ultima ... vizită ești prietenul meu și înțelegi că ... este o amintire de familie.

277. Alcătuieste propoziții cu pronumele: eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele.

278. Construiește propoziții dezvoltate cu cuvintele de mai jos. Scrie-le în caiet:

mi-a spus, i-a dat, îi vede, l-a adus, ți-a citit, ți l-oi arăta, v-ați ajutat, du-te, ți-oi spune, mi-am amintit.

279. Separați propozițiile care conțin pronume de cele care conțin alte cuvinte:

De voi nu-mi pasă! Mă voi duce să văd ce este acolo. Voi vedea eu. Nouă ne place prietenia. Școala cea nouă este gata. Nouă ani am împlinit. Ion merge cu mine. Voi merge cu tata în mine la Petroșani. Am văzut notele lui. „Lui, lui, lui, și iarăși lui, Măsu din nou pe grui.”

280. Cum se propunță?

ea sau ia
ei sau iei
ele sau iele
eu sau ieu

281. Scrie corect propoziții cu pronumele date.

282. Alcătuieste propoziții cu cuvintele: a-i, ai, a-l, al, a-ți, ați. Ce observații poți face?

283. Corectează: sămi citească, nul aștepta, săl ascuți, săți amintești, văzîndo, vo dau, arătînduleo, zărîndulise, rugamăvei. Justifică scrierea corectă și alcătuieste propoziții cu fiecare expresie.

VERBUL

284. Subliniați verbe și spuneți ce exprimă:

a) Bunicul stă pe prispă...Înnumără florile care cad.

(B.ȘLDELAVRANCEA, „Bunicul“)

b) A fost odată un negustor bogat, care avea trei fete. Într-un rînd s-a pregătir să plece după marfă și a întreat pe fete ce vor să le aducă.

(L.N.TOLSTOI, „Creanga de alun“)

c) — Să poftescă-aici urîta!...
Și-au sărit-mai mare dragul-
Catuncuța mea cu bîta,
Ilenuța cu ciomagul.
Cățelușii sar și ei.
Vulpea s-a grăbit, neroada.
De era să-și rupă coada
Între colții lui Grivei!
...În poiană pasc la soare
Șapte gîște, trei mioare,
Și e liniște-n dîmbravă.
Asta zic și eu ispravă!

(OTILIA CAZIMIR, „Baba iarna intră-n sat“)

d) Trece lebăda pe ape

Intre trestii să se culce-
Fie-ți ingerii aproape,
Somnul dulce!

Peste-a nopții feerie
Se ridică mîndra lună,
Totu-i vis și armonie.
Noapte bună!

(MIHAI EMINESCU, „Somnoroase păsărele“)

e) Era odată, într-un sat, o fetiță, cea mai frumoasă fetiță din cîte s-au văzut. Mama ei o iubea nespus de mult, iar bunica ei și mai mult. Bunicuța aceasta îi făcuse fetei o scufiță roșie, care îi ședea atît de bine, că toată lumea o numi Scufița-Roșie.

(După CHARLES PERRAULT, „Scufița-Roșie“)

285. Alcătuieste propoziții astfel încît verbele să arate

- stări ale obiectelor
- posesia unui obiect de către alt obiect
- posibilitatea de a face o acțiune
- voința unei persoane de a obține ceva
- dorința de a face o acțiune
- acțiuni ale obiectelor

286. Construiește propoziții cu verbele următoare și spune ce se exprimă în fiecare propoziție:

ară, semăn, trebuie, citești, se află, poate, vor, dorim, este

287. Alcătuieste propoziții cu verbele: a lucra, a pune, a coborî, a citi, a trebui, a adormi, a bucura. Ce exprimă fiecare propoziție?

288. Înlocuiește grupurile de cuvinte cu un verb și alcătuieste propoziții:

- a băga de seamă
- a da năvală
- a trage chiulul
- a o rupe la fugă
- a se pune la cale
- a se da de-a rostogolul
- a se da de gol

289. Arătați, folosindu-vă de pronume, cine face acțiunea verbelor din textele următoare:

a) Spun o poveste de Ion Creangă. Ileana povestește ceva din cartea *Geografie*. Dan și Vlad spun ceva despre Ștefan cel Mare. Fetița recită din Eminescu. Vom avea o seară plăcută.

b) Sînt în clasa a III-a. Colegul meu de bancă are patru frați. Tatăl său a avut doi frați și mai multe surori. Și bunicii mei au avut mai mulți copii. În cartier avem mulți prieteni. Dacă veniți o să vedeți cîtă veselie este. Și tu poți veni dacă ai o minge bună!

290. Așezați în coloanele de mai jos verbele următoare, dîndu-le forma corespunzătoare: a intra, a cerceta, a voi, a avea, a fi

eu tu el(ea) noi voi ei(ele)

291. Transformă verbele astfel încît să se potrivească cu pronumele date: adun, alerg, lucrez, sun, doresc, mă bucur, sînt

El...

Tu...

Ei...

Ele...

Noi...

Voi...

292. Cum se spune corect?

ei merge, ele vine, ei stă, ele citește, ele este, ei este, ele scrie

293. Alcătuiți zece propoziții în care verbele a trece, a plănuși să fie alăturate pronumelor: eu, tu, el(ea), noi, voi, ei(ele).

294. Alcătuiți propoziții în care alături de pronumele eu și ei(ele) să puneți verbele: a ști, a merge, a scrie, a citi, a hotărî, a povesti.

Ce observați?

295. Transformă verbele astfel încît acțiunea să aparțină unei singure persoane: alergați, existați, căutați, sînteți, schimbați, tăiați.

296. Arată cine poate face acțiunea verbelor: scriu, zic, sînt, trec, scrie, compune, vin, spune, zic.

297. Subliniați verbele și arătați timpul:

a) — Foarte bine, adevărat cuvînt! țipă neamul păsăresc din toate părțile. Înțelept cuvînt ai rostit, măria-ta!

— Fără îndoială, răspunse împărăteasa, eu nu greșesc niciodată. În afară de asta, am dovedit totdeauna că mila mea pentru voi e nemărginită și nu v-am jertfit decît atunci cînd mi- a fost foame. Așijderea eu acum vă arăt scăparea.

(MIHAIL SADOVEANU, „Stigletele“)

b) Mai mult de bucurie că au venit, îi scapă ea: căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le îmblînzi și le trimise la locul lor. Stăpîna era o zîna... Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea îi zise:

— Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?

— Caut, zise el, Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.

— Aici este, îi răspunse zîna.

(După basmul „Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte“)

298. Schimbați verbele subliniate în așa fel ca acestea să arate acțiuni ale unei singure ființe, ale unui singur lucru:

299. Profesorii noștri ne explică lecțiile. Noi ascultăm cu atenție și notăm pe caiete ce ne spun. În clasa noastră toți copiii scriu frumos. Toate caietele sînt îngrijite. Profesorii examinează caietele noastre și ne corectează toate greșelile.

300. Arătați de cîte persoane se fac acțiunile verbelor:

a început, vede, să vii, cîntă, citiți, auzind, ar cînta, de recitat, trecute, pentru scris. Alcătuiți propoziții.

301. Înlocuiți întrebările cu cele mai potrivite cuvinte:

Lupu-și (ce face?)

Elevii-și (ce fac?)

Dorina-și (ce face?)

Prietenii-și (ce fac?)

302. Completați cu alte exemple.

303. Schimbați substantivele din propoziții astfel încât să ați arătat mai multe obiecte. Ce observați?

Cioara își ia zborul.

Salcîmul este plin de floare.

Prietenul meu citește cu atenție.

Floarea lui este gingașă.

Ciocîrlia se bucură de lumina strălucitoare.

304. Potrivește câte un substantiv din primul șir cu câte un verb din șirul al doilea și formulează propoziții:

focuri, cale, copăcel, cîntecele, zorii, copilaș, lună, vulpe

înhață, înmugurește, răsare, se ivesc, se sting, se pierde, cade, se înțeleg. 305. Dați exemple de propoziții în care acțiunea se petrece în momentul vorbirii.

306. Dați exemple de acțiuni trecute. Alcătuiți propoziții cu aceste verbe.

307. Exemplificați în propoziții verbe a căror acțiune va avea loc după momentul vorbirii.

308. Clasificați după momentul petrecerii acțiunii verbele:

vorbește, ar voi, va alunga, am părăsit, să arătați, împletesc, vom înțelege, am uitat, au trecut, s-au alungat, rezolvăm, a creat, v-am dus.

309. Schimbați verbele următoare astfel încât să arătați acțiuni ce vor avea loc după momentul vorbirii:

știu, zărești, a înverzit, au iubit, împletește, s-au îmbunătățit, am înnoit, s-a înnoit.

Exemplu:

voi scrie, vei scrie, va scrie, vom scrie, veți scrie, vor scrie.

310. Înlocuiți întrebările din paranteză cu verbele care lipsesc:

Tata (ce face?) ziarul. Mama (ce a făcut?) un nasture la paltonul fratelui meu și acum (ce face?) așază masa. (ce este?) ora opt și (ce facem?) la masă. Fratele meu (ce face?) lacom. În curînd (ce vom face?) la culcare.

311. Corectează și apoi transcrie pe caiet:

Copiii se joc in grauină.
Peştii se măninc între ei.
Elevii se ridic în picioare.
Fetele alerg repede.

312. Recunoașteți verbele și le treceți din memorie în caietele voastre.
Alcătuți propoziții în care să arate alt timp.

N-are gură și vorbește,
Cîntă și nu răgușește,
Te vestește dacă ninge,
Se aprinde și se stinge.
Cine este cine este
Minunat ca în poveste?

313. Potriviți acțiunea verbelor cu obiectele care le pot efectua:

Întrebările sporește dificultatea exercițiului.
Uleiul se extrag din diferite plante aromate.
Duminică a venit prietenii mei de la țară.
Dacă Oi așa, să vii la mine, băieți.
Ele a alcătuit propozițiile.

(Rezolvați în două moduri.)

314. Alcătuți propoziții cu verbele: ascultînd-o, urmărindu-l, controlînd-i, scriindu-le, așteptîndu-se, păstrîndu-i-o. Cînd veți scrie în caiete să fiți atenți!

315. În vorbire folosim foarte multe verbe terminate în -înd și -înd. Să fim atenți la scrierea acestor verbe. Iată câteva cazuri deosebite de scriere a lor: scriînd, citînd, fiind, apropiînd. Scrieți aceste cazuri în caietele voastre și alcătuiți cu ele propoziții:

scriînd-o	scriîndu-l	scriîndu-se
citînd-o	citîndu-l	citîndu-se
apropiînd-o	apropiîndu-l	apropiîndu-se

316. Cum e corect?

iești	sau	ești
ieste	sau	este
ieram	sau	eram

ierai sau erai

iera sau era

ierati sau erați

ierau sau erau

317. Completează locurile libere cu forma corectă a verbului „a fi“

a) ... drept și îndrăzneț, și tare,

... și blînd

Cu cei ce au nevoie de blîndete.

... neîndurător

Cu cei care lovesc în tinerețe.

(E.JEBELEANU, „Fiul meu“)

b) ... cît munții de voinic,

ori cît un pumn ... de mic,

Cărarea mea și-a tuturor

E tot nimic!

(GEORGE COȘBUC, „Moartea lui Fulger“)

c) ... băiet, păduri cutreieram

Și mă culcam ades lîngă izvor.

(MIHAI EMINESCU, „Fiind băiet, păduri cutreieram“)

318. Completează coloanele libere cu verbele date, apoi construiește propoziții cu noile verbe

verbele

Tu

ă ști

ă scrie

ă descrie

ă tine

ă veni

319. După modelul coloanei întâi completează verbele din coloana a doua, apoi, cu noile cuvinte, alcătuiește propoziții:

eu lucr/ez	eu cre/
tu lucr/ezi	tu cre/
el lucr/ează	el cre/
noi lucr/ăm	noi cre/
voi lucr/ați	voi cre/
ei lucr/ează	ei cre/

320. Potrivii verbul „a lua” cu pronumele date:

eu iau
tu ...
el ...
noi ...
voi ...
ei ...

321. După exemplul dat pentru primul verb completează coloanele următoare:

eu scriam	tu scriai	el scria	noi scriam	voi scriați	ei scriu
eu știam					
eu cream					
eu îngrijeam					
eu ceream					

322. După modelul dat completează locurile libere:

a culege	culege-ți (tu)	culegeți (voi)
a alege		
a scrie		
a duce		
a face		

PROPOZIȚIA. PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE

324. Alcătuiți propoziții numai cu subiect și predicat.

325. Găsiți subiecte pentru predicatele următoare:

.... a venit de la școală.

.... au colindat.

.... am alergat.

.... l-a văzut.

326. Puneți în locul punctelor substantivele potrivite și arătați rolul lor în propoziție

.... coborau veseli scara.

.... au plecat în crîng.

.... trec pe deasupra norilor.

.... dogorea puternic.

.... sînt pe bancă.

327. Găsiți predicate pentru subiectele următoare.

Frunzele (cum sînt?)

Radu (ce face?)

Tata (ce este?)

Mărul (cum este?)

328. Subliniaza predicatele și subiectele și noteaza-le cu P și S.

Au trecut cinci săptămîni de școală. Zilele călduțe au fost înlocuite de vâluri lungi de ceață. A căzut bruma. Copii privesc de la înălțimea geamurilor fișa de asfalt din fața blocurilor. Le este dor de strașnicele meciuri din vacanța mare.

329. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele.

școală, prietenie, coleg, extemporal, atenție, clopoțel.

330. Scrieți cinci propoziții despre toamnă. Subliniați subiectele și predicatele.

331. Puneți în locul punctelor cuvintele potrivite și arătați rolul lor în propoziție:

Roxana de la școală.

Pe stradă s-au întâlnit

..... se joacă în fața blocului.

Fratelui mei nu i-au plăcut poveștile.

332. Alcătuiți șase propoziții simple astfel încât:

- a) subiectul să fie în fața predicatului;
- b) subiectul să urmeze predicatul;
- c) să nu aibă subiect;
- d) să nu aibă predicat(!)

333. Subliniați cu o linie propozițiile simple din textul de mai jos

Ard grajdurile. Ard vitele. Arde casa boierului...

Au pierit logofeții. Au pierit pîndarii. Parc-au intrat în pămînt...

(ZAHARIA STANCU, „Desculț“)

334. Subliniază subiectele cu o linie și predicatele cu două linii:

- a) Frunzele au căzut.
- b) George, Alina, Marina și Cerasela au semnat.
- c) Eu nu merg, mamă.
- d) N-am înțeles.
- e) Să spui tu.
- f) Strugurii sînt dulci și zemoși.
- g) A vorbit Moș Păndele.
- h) Ovidiu a dat-o cotită.

335. Arată ce fel de propoziții sînt la exercițiul 334.

336. Alcătuiți o compunere despre ora de educație fizică. Însemnați cu S și cu P subiectele și predicatele.

337. Subliniază subiectele din textul următor și spune prin ce parte de vorbire sînt exprimate:

Întreaga zi au zburat prin văzduh lebedele. Dar acum zburau mai încet ca de obicei. Vremea a început să se strice. Se făcea seară. Eliza venea cu îngrijorare cum soarele dispărea. Se întuneca. Vântul bătea tot mai tare. Norii deși și negri acoperiră cerul amenințător. Fulgerele țîșneau unul după altul.

(FRĂȚII GRIMM, „Cele douăsprezece lebede“)

338. Găsiți subiectele, arătați prin ce sînt exprimate și locul lor în propoziție:

Era odată o capră. Ea avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociu erau tare obraznici. Iedul cel mic era harnic și cuminte.

Într-o zi capra le zice:

— Eu mă duc în pădure. Voi încuiați ușa după mine. Să nu cumva să deschideți.

(După ION CREANGĂ, „Capra cu trei iezi“)

Găsiți subiectele și predicatele din propozițiile de mai jos și arătați prin ce sînt exprimate:

- 1) Doru este elev în clasa a doua.
- 2) În fața mea se află o mașină roșie.
- 3) Pe bancă erau o carte, un creion, un carnetel.
- 4) Popescu Gigel citește o revistă.
- 5) Seara, cerul prinde culori de vrajă.
- 6) În parc sînt mulți copii.

340. Arătați prin ce se face acordul între predicat și subiect în propozițiile de mai jos:

Rîul curge pe sub streșina de cetină a brazilor. Mierlele își alungă singurătatea cu cîntece vesele. Cucul își rostește numele. În poiană stau cîteva ciute temătoare. Cerbul pășește falnic.

341. Cum se spune corect?

O mulțime de oameni veneau la fabrică.

sau

O mulțime de oameni venea la fabrică.

O grămadă de elevi erau în sală.

sau

O grămadă de elevi era în sală.

Alergau o mulțime de sportivi.

sau

Alerga o mulțime de sportivi.

342. Faceți acordul subiectului cu predicatul:

- a) Cartea și caietul lui Mihai sînt curat.
- b) Pădurea și muntele din fața noastră sînt (frumos)
- c) Muntele și pădurea din fața noastră sînt (frumos).

343. Construiește propoziții cu predicatele: rezolvă, am observat, să-ți aduci aminte, uite.

344. Subliniază predicatele:

Ochii tăi mă urmăresc prin noapte ...
Mamă dragă, unde ești acum?
Stelele cad, ca rodiile coapte,
Risipite-n negură și fum.

.....

Ochii tăi mă urmăresc din soare...
Mamă dragă, tu acolo ești?
A luminii dulce legănare
Parcă-mi spune vechile povești.
(ION BRAD, „Ochii mamei“)

345. a) Completați spațiile punctate cu predicatele potrivite:

La școală toți elevii în clasă ei
..... explicațiile cu atenție. Problemele le
..... ușor cei buni la matematică. Unii
..... frumos. Cîțiva versuri.

b) Prin ce au fost exprimate predicatele?

c) Transformați cuvintele astfel încît să arate acțiuni trecute.

346. Alăturați la fiecare cuvînt din prima coloană cîte un cuvînt din coloana a doua, astfel încît să formați propoziții simple. Subliniați cu o linie subiectele și cu două linii predicatele:

Petrică	e dulce
Înghetata	apa
Copiii	sare
Mingea	soarele
Apare	merg
Cîrge	învată

347. Găsiți predicatele din IMNUL ROMÂNIEI.

348. Alcătuiți o compunere cu următoarele cuvinte de sprijin:

se întorc, au vizitat, au fost impresionați, s-a văzut, au alergat, povestesc, sînt încîntați.

349. Dă exemple de cinci propozitii cu predicatul exprimat prin verbul a fi și din alte cuvinte.

350. Alătură verbului a fi următoarele cuvinte și contruiește propoziții cu ceea ce ai obținut:

frumoase, isteț, parfumată, vesel, armonios.

351. Scoateți predicatele din textul următor, arătați la ce întrebări răspund și prin ce sînt exprimate.

Deodată se opri. Dintr-un tufiș ieși o lighioană. Era vulpea. Iepurașul încremeni de spaimă. Numai inimioara bătea cu zgomot asurzitor. Vulpea se apropie cu fereală. Iepurașul era speriat. Cumătra vulpe era prudentă. Se temea de o capcană.

352. Subliniați predicatele exprimate prin verbul a fi însoțite de alte părți de vorbire:

a) Sîntem în vacanță. Este anotimpul iarna. Mulți copii sînt pe derdeluș. Toți sînt veseli. Obrajii sînt îmbujorați. Săniile alunecă la vale. Eu sînt cu fratele meu mai mic. El este cîrmaciul. Sania se răstoarnă. Sîntem înconjurați de ceilalți copii.

b) Cartea și caietul lui Doru sînt (curat).

Cărțile și caietele lui Doru sînt (curat).

Caietul și cărțile lui Doru sînt (curat).

ATRIBUTUL

353. Arătați atributele și substantivele pe care le determină:

a) Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă.

Lungi troiene călătoare adunate-n cer graămadă;

Fulgii zbor, plutesc în are ca un roi de fluturi albi,

Răspîndind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi.

(VASILE ALECSANDRI, „Iarna“)

b) Pe lespezile calde, șopîrlele aurii, culcate la soare, clipesc somnoros din ochi, ascultînd șuierul adormitor al apei.

(A. VLAHUȚĂ, „România pitorească“)

354. Construieste trei propozitii in care atributul sa fie asezat inaintea substantivului

355. Construieste trei propozitii in care sa existe cel putin doua atribute pe langa substantiv.

356. Construieste trei propozitii in care unul si același atribut sa determine doua sau mai multe substantive.

357. Alcătuieste cîte o propoziție in care atributele exprimate prin adjectivele argintiu și zglobiu să determine substantive masculine la numărul plural.

358. Alătură substantivelor din coloană cîte un atribut exprimat prin unul din adjectivele albăstrie, fumurie sau cenușie.

- rochițe
- apei
- sticlei
- coloanelor
- văluri

359. Alcătuiți propoziții cu expresiile realizate la exercițiul 358.

360. Construieste propoziții in care atributele sa fie exprimate prin cuvintele: aceea, aceeași, noștri, săi, sale.

361. Dați exemple de propoziții in care sa se afle atribute exprimate prin adjectivele compuse: alb-argintiu, roșu-vinețiu, galben-marونیu.

362. Completați spațiile punctate cu atributele potrivite:

Se auzeau zvonuri de pîraie Prin luncile
 se auzeau cîntări de greier. Iarba
 ascundea cuiburi Dropia,
 mamă își adăpostea puii sub aripile-i

363. În textul de mai jos subliniați atributele cu o linie, iar substantivele cu două linii; scrieți în paranteze întrebările la care răspund:

... nesfîrșitul cîmp al Bărăganului a văzut... și pe Mircea cel Bătrîn, biruitorul de la Rovine, alungînd de pe hotarele României oastea sfărîmată a trufașului sultan Baiazid-Fulgerul.

(A.VLAHUȚA, „România pitorească“)

Alcătuiește cîte trei propoziții pentru atribute exprimate prin adjective și pentru atribute exprimate prin substantive.

365. Copiați textul de mai jos și subliniați cu o linie atributele exprimate prin substantive și cu două linii atributele exprimate prin adjective:

Din sîtuțul lui, răsfirat pe cursul unei văi ce-și strecura argintul în vălurile frînte, părintele Viron nu mi prea ieșea în lumea asta largă. Că era destul pentru bătrînețele lui, -grele dar neînfrînte bătrînețe, -să slujească duminica sfința liturghie, iar peste săptămîină să mai împuțineze din cele sărindare și canoane ce i le dau oamenii cu tragere de inimă ca unui preot tînăr, căci, ce să zici, bătrînețele sînt totdeauna mai aproape de Dumnezeu.

(ION AGÎRBICEANU, „Moș Viron“)

366. Subliniază predicatele, subiectele și atributele.

1) Casa aceea mare, cu acoperișul de țiglă, cocoțată pe muchea dealului este a lui Ion.

2) Au mîncat din pîinea albă, pufoasă și rumenă copiii cei mici ai tușei Maranda.

3) Frumoasele și însoritele zile de vacanță au trecut ca firele de nisip printre degetele unui copil zburdalnic.

4) Amîndoi vecinii sînt oameni cumsecade.

5) Pentru petrecearea timpului dumneavoastră liber vă recomand sugestiile din ghidul de vacanță al revistei „Semnal“ -

Notează atributele cu A și numerotează-le. Analizează felul atributelor și fă schema raporturilor sintactice.

367. Analizați cuvintele subliniate și arătați ce rol au în propoziție:

1) Alunul este un pitic printre copaci. Crengile de alun sînt mlădioase, rezistente în fața vîntului. Fructele alunului sînt comestibile.

2) Cartea este o cetate fermecată ale cărei porți se deschid oricărui călător dornic de cunoaștere. Fără știință de carte rîzbați greu prin viață. Datoria cartii este să te scoată la liman.

3) Albastrul este culoarea mea preferată. Într-o picătură de albastru se cuprinde cerul și marea. Zarea albastră te îndeamnă la cunoaștere.

368. Puneți virgula acolo unde trebuie:

Flori pestrie roșii albe albastre înveseleau privirea. Susur de izvoare cristaline cu ecou de gheață îți întîmpinau auzul în acest paradis de verdeată în care doar brazdele liniare din înaltul cerului îți aminteau de lumea civilizată.

369. Scoateți subiectele, predicatele și atributele din textul de mai jos și scrieți în dreptul lor prin ce părți de vorbire sînt exprimate:

Zile fără număr au arătat puterea iernii. Geruri cumplite au dosit în cele mai neașteptate locuri vietățile cuprinsului. Troiene nesfîrșite ascundeau privirii orice pată de culoare. Erau doar întinderi albe, pustii, fără viață. Din cînd în cînd, zgomote seci, de gheață spartă, accentuau senzația de goliciune.

COMPLEMENTUL

370. Subliniați complementele din textele de mai jos:

a) Odată am fost martorul unei întîmplări ciudate. La o margine de drum se sfădeau doi oameni. Cuvintele curgeau ca apele nestăvilite ale unui torent de munte. Sunetele se izbeau ascuțindu-se. M-am oprit alături. Le-am dat binețe. Am așteptat să-mi răspundă. Am strigat la ei. Degeaba. Atunci am plecat mai departe. Azi, privind în jur, mi-am amintit întîmplarea de demult.

b) Astăzi am fost în sat. Pe drum m-am întîlnit cu Tonel. Tot vorbind, am aflat de noul învățător. Cred că îl cunoști foarte bine. Acum doi ani a terminat liceul. Scria versuri pentru revista școlii. Și acum scrie. A publicat ceva în ziarul local.

371. Scrieți cinci propoziții în care complementul să răspundă la întrebările:

- pe cine?
- ce?
- unde?
- cum?
- cînd?

372. Arătați cu ajutorul săgeților cuvintele determinate de complemente în textele de mai jos:

a) Voia o vorbă bună. Demult n-a mai avut mîngierea unui cuvînt. Și ce dulci erau vorbele mamei...

b) Omul mîncă lacom bucatele. Pe rînd i se așezau dinainte sarmalele în foi de viță, friptura rumenită în vatră, plăcintele arămii.

(Fiți atenți! Stabiliți cu grijă complementele!)

373. Construiți propoziții în care cuvintele de mai jos să fie complemente: bine, încetul cu încetul, tihnă, pe mare, trosnind, la soare, cu lumină, iarna, la asfințit, din cimpoi.

374. Construiește cîte două propoziții cu mai multe complement legate prin cuvintele de legătură și, nici, fie, ori. Complementele să determine același verb.

375. Completați, în scris, spațiile punctate cu complementele potrivite:

- 1) Stăteam (unde?) și priveam (la ce?).
- 2) Se ducea (încotro?).
- 3) Am sărit (unde?), ferindu-mă (cum?) de primejdie.
- 4) Mergeai (la cine?) și (la cine?).
- 5) Vasilică s-a dus (cînd?) (cu ce?).
- 6) unde?) sînt numai livezi.
- 7) A stat în spital (cît?)
- 8) Copiii citeau (ce?).

376. Subliniază complementele din textele de mai jos și spune prin ce părți de vorbire sînt exprimate:

a) Peste vîrfuri trece luna,
Codrul își bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemîngîiat
Îndulcind cu dor de moarte.

(MIHAI EMINESCU, „Peste vîrfuri“)

b) — Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat în astă grădină de atîtea ori și am văzut roade foarte frumparse în pomul din fundul grădinii, dar n-am putut gusta niciodată din ele. Acum a dai în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc eu și mă prind că vei pune mina pe acel tîlhar care ne jefuiește.

(PETRE ISPIRESCU, „Prislea cel Voinic și merele de aur“)

c) Puse felia de pîine cît mai aproape de al, s-o aibă tot timpul în fața ochilor, și se apucă să coasă mai departe. Și de bucuros ce era, făcea împunsături din ce în ce mai repezi. În vremea asta, mirosul cel dulce al magiunului se răspîndi în toată odaia și ajunse la droaia de muște care moțăiau pe pereți.

(FRĂȚII GRIMM, „Croitorașul cel vîneaz“)

377. Dezvoltați următoarele propoziții simple, adăugând complementele potrivite, apoi arătați de ce sînt complemente, la ce întrebări răspund, ce verbe din propoziție determină:

- 1) Cornelia merge.
- 2) Cucul cîntă.
- 3) Am deschis cartea.
- 4) Te-ai dus.
- 5) Noi nu știam.
- 6) A sosit primăvara.
- 7) Credeam.
- 8) Ați auzit.

378. Alcătuiți propoziții folosind cuvintele: la dreapta, lin, odată, răsărit, o dată, drept, din răsărit, mereu, trudind. Precizați întrebările la care pot răspunde și ce arată fiecare.

EXERCITII RECAPITULATIVE

379. Dezvoltați propozițiile:

- 1) Păsările au plecat.
- 2) M-au văzut.
- 3) Elevii cîntă.
- 4) Oamenii construiesc.
- 5) Tu ai zis.
- 6) Dan citește.
- 7) Barca scîrîlie.
- 8) Vor avea.

380. Transformați următoarele propoziții dezvoltate în propoziții simple:

- 1) Toamna aurie a venit la noi.
 - 2) Florile multicolore ne înveselesc ochii.
 - 3) Lupul cel lacom i-a mîncat pe iezi neascultători.
 - 4) Pe cîmpia înverzită zboară mulți fluturi albi.
 - 5) Eu, mezinul familiei, m-am născut acum zece ani.
 - 6) Florin, copilul cu mingea roșie, este mare campion.
 - 7) Este bun și harnic Ionel.
- (Atenție la ultima propoziție!)

381. Alcătuiți cîte o propoziție simplă și cîte o propoziție dezvoltată cu fiecare din predicatele: a sunat, vom trăi, este puternic, plouă, visai, am umblat, doresc.

382. Din șirurile de cuvinte de mai jos alcătuiți propoziții cu înțeles:

- a) zemoase, ne plac, ale, nouă, caisului, fructele
- b) copiii, multe, vacanța, bucurii, cu întîmpină.

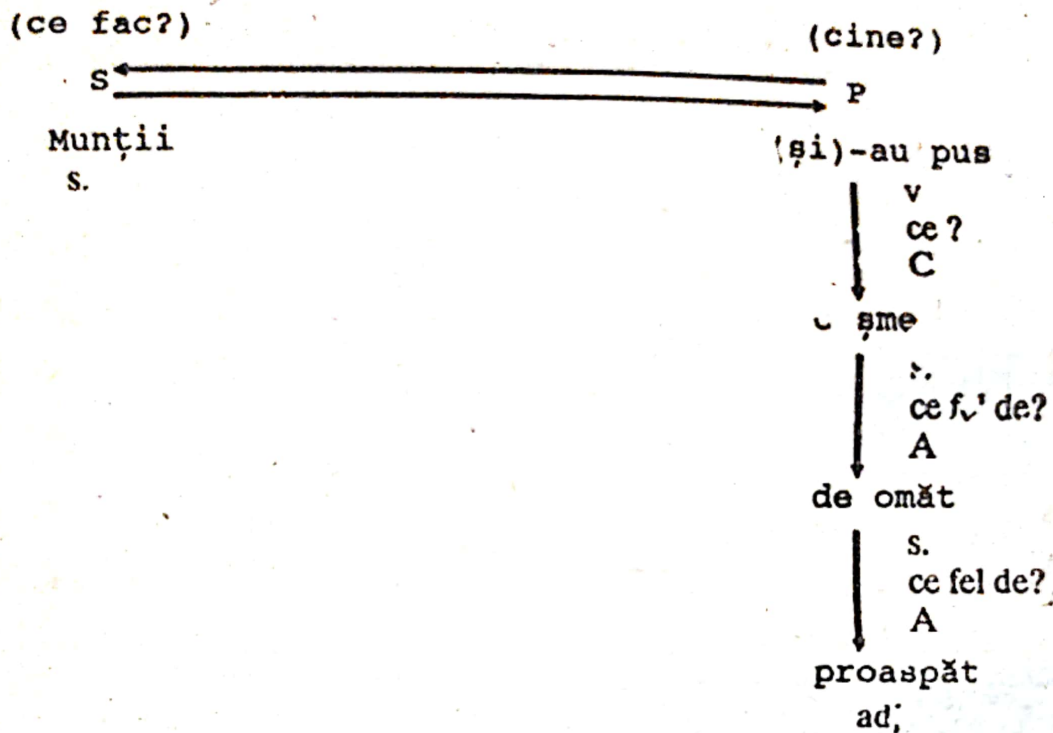
383. Subliniați subiectele cu o linie, predicatele cu două, attributele cu o linie punctată, iar complementele cu o linie șerpuită:

a) Era mare. Înțelegea de-acum multe. Cu toate acestea, Ovidiu se complăcea în starea de șinc.

b) În vacanța trecută am fost cu părinții la munte. Acum au hotărît părinții plecarea noastră la mare.

384. Analizați următoarele propoziții după schema dată:

Și a trecut vara. Acum copiii și-au pus strale de aramă. Cu strigăte de jale, păsările din Delta pleacă spre alte meleaguri. Munții și-au pus cușm de omăt proaspăt.

385. Alcătuiți propoziții după schemele:

a) S. A. P. C. C.
s. adj. v. s. s.

b) P. C. S. A.
v. s. s. adj

c) S. P. C. C. A.
s. v. s. s. adj.)

d) C. P. S. A. A.
 v. v. s. adj. adj.

e) P.N. S. A.
 s.+ v. s. s.

f) C. P. C. C.
 s. v. a. a.

g) C. P.N. S.
 a. v.+ a. s.

b) A. S. P.N. C. A.
 adj. s. v.+ a. s. adj.

386. Analizați în scris următoarele propoziții, folosind tabelul de mai jos:

Cuvântul	La ce întrebare răspunde?	Ce este ca parte de propoziție?	Ce este ca parte de vorbire?
----------	------------------------------	------------------------------------	---------------------------------

- 1) M-am așezat pe iarbă privind tot timpul spre cerul spuzit cu stele.
- 2) De jur împrejur sînt numai mlaștini și surpături.
- 3) După vreo două ore de muncă, Tudor își simțea brațele de lemn.
- 3) Elevii noștri au mers prin pădure orientîndu-se cu busola.
- 5) Lacrimi nenumărate le brăzdau obrăjorii mîzgăliți
de cermeala murelor brumate.

387. Analizați în scris cuvintele subliniate din textul de mai jos:

Moș Tănase din satul Crăiești plecă într-o duminică de vară la tîrg, în Stînilești. Se făcuse grîu bun și se ducea să-și ia seceri noi. Îl luă cu el și pe Vasilică. Acesta nu mai contenea cu întrebările.

La o cotitură a drumului, iată o potcoavă nouă de cal.

— Vasilică, ia potcoava ceea de coloi!

— Ce să facem, dumicula, cu ea? Noi n-avem cal și afară de aceasta, sînt obosit și mi-e greu să mă aplec s-o ridic!

Mos Tănase se aplecă, luă potcoava și-i dăde drumul în traistă. Ajungând la fierar cu 12 lei. Vasilică nu dădu importanță acestui lucru și nici nu observă că bunicul cumpără vișine cu acești bani.

În drum spre casă nepotul mergea mult în urma bunicului. Nu mai putea de cald și sete. Bunicul scotea din cînd în cînd cîte o vișină și-i dădea drumul printre degete... Vasilică o ridica și o mîncă.

Așa mîncă băiatul toate vișinele.

Ajunși acasă, băiatul spuse că a suferit groaznic de sete la întoarcere, dar a avut noroc de o mulțime de vișine pe care le-a găsit pe drum.

— Vișinele acelea, fi spuse bunicul, au fost cumpărate de mine cu banii luați pe potcoavă. Ție ți-a fost lene să te apleci odată, să iei potcoava; la întoarcere, te-ai aplecat pentru fiecare vișină. Ține minte, dragul meu, că leneșul mai mult aleargă!

(din revista BUCURIA COPIILOR, „Leneșul mai mult aleargă“)

388. Construiți propoziții în care cuvintele compoziție, șireată, alarmă să îndeplinească pe rînd, funcția de subiect, atribut, complement sau de predicat (împreună cu verbul „a fi“).

De exemplu: sticlă

- 1) Sticla s-a spart (funcția de subiect)
- 2) Paharele de sticlă s-au spart. (atribut)
- 3) Picăturile se prelingeau pe sticlă. (complement)
- 4) Aceasta este sticla minune (ajută la formarea predicatului)

389. Gasiți în „Amintiri din copilărie“ o pagină cu variate forme populare de verbe și pronume: analizați-le.

390. Alcătuiți o descriere a primăverii folosind cît mai multe adjective.

391. Povestiți o întîmplare din viața voastră folosind doar verbe la timpul prezent.

392. Redați conținutul unui basm, folosind cît mai multe cuvinte vechi, care nu prea se mai folosesc astăzi în vorbire. Încercați să le clasificați în substantive, adjective și verbe.

393. Cu ce cuvinte putem înlocui?

394. Alcătuiți propoziții simple cu cîte două, trei subiecte sau cu două, trei cuvinte cu rol de predicat.

395. Construieste cinci propoziții în care să se găsească alături cel puțin două adjective.

396. Alcătuiți propoziții care să conțină:

- a) Atribut adjectival + subiect + predicat verbal + complement
- b) Subiect + atribut substantival + predicat nominal

397. Construiți propoziții pentru fiecare din cuvintele de mai jos, precizând tot ce știți despre felul propozițiilor:

amu		volintir	
moș		zbîntuit	
mătușă		îți	
alivenci		hîlpov	
balciză		bașcă	
cetlui		zălud	
prociti		băbji	
deloc			
niciodată			
nimeni			
nicăieri			

398. Întocmiți o compunere în care să descrieți o vizită la un prieten. Folosiți propoziții enunțative, exclamative și interogative, propoziții afirmative și negative. Subliniați cu roșu propozițiile simple și cu albastru propozițiile dezvoltate.

399. Căutați în opera lui ION CREANGĂ cinci propoziții fără subiect.

400. Scrie câte o propoziție cu subiect multiplu în care cuvintele și, nici, ori să se afle atît între subiecte, cît și înaintea primului subiect. Fiți atenți la punctuație!

401. Alcătuiți propoziții în care verbele a scrie, a citi, a povesti să se găsească în componența predicatelor nominale.

402. Descrieți școala voastră folosind numei predicate nominale.

403. Întocmiți o descriere a iernii folosind verbele: a se cerne, a se afla, a fulgui, a se rostogoli, a troieni, a ninge. Subliniați cu o linie subiectele și cu două linii predicatele și le analizați.

404. Descrieți un colț din natură. Subliniați și analizați atributele.

405. Întocmiți trei coloane de câte zece complemente care să arate locul acțiunii, timpul acțiunii și modul în care se petrece acțiunea.

406. Dați exemple de propoziții în care complementele să se alăture predicatelor cu sau fără cuvinte de legătură.

407. Scrie propoziții în care același substantiv să fie, pe rînd, subiect, atribut, complement sau să ajute la formarea predicatului nominal.

408. Descrieți un copil din clasa I și unul din clasa a IV-a, comparîndu-i.

409. Comparați un sat cu un oraș.

410. Ordonăți „crescător” cuvintele din șirul de mai jos:
silitor, mai puțin silitor, tot atît de silitor, mai silitor, cel mai puțin silitor, cel mai silitor, foarte silitor, foarte puțin silitor, extrem de silitor.

411. Arătați însusirea unui obiect, folosind diferite grade de comparație.

Editura SCAIUL
I.S.B-N. 973-95257-0-9

30
Lei 49